

Mihail Traian

MARTURISIRI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIHAIL TRAIAN

Mărturisiri

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IMPRIMERIILE „CURENTUL” S.A.
Strada Belvedere No. 6 — București

MĂRTURISIRI

Negurile dimineții se pierdeau cu încetul deasupra înălțimilor defileului străjuit de coaste prăpăstioase, din care blocuri de granit amenințau să se prăvălească. Cununi de verdeață se vedeau pe rotunzimea platourilor din cari se 'nalță colțuri de piatră printre pădurile unde trăesc în cărduri capre sălbatece. Brazi aplecați asupra văilor și cu rădăcini înfipite în crăpăturile dintre stânci, flori prinse în pungi de pământ, atârnate pe povârnișuri, printre rădăcini, împodobesc natura în murmurul Ol-tului, ce rostogolește, undele înspumate printre bolovanii ce le-ațin calea.

Jos pe serpentina văii, un drum de căruțe, îngust, se prelinge de-alungul pereților de piatră, paralel cu două prelungiri infinite de șine de fier ce se pierd pe malul opus, din loc în loc, în scobiturile tunelurilor, pentru a purta pe ele șirurile de vagoane trase de mașini ce lasă în urma lor rotogoale de fum, din care plouă funingine.

La o cotitură a munților, o mânăstire istorică, pitulată pe malul stâncos, își oglindește de

veacuri, turlele și zidurile chiliilor în apele gălăgioase.

În fața bisericii se profilează pe'ntinsul cerului, crestele dantelate ale muntelui Cozia, la poalele căruia pădurile de brad adăpostesc două mănăstiri, locașuri de înălțare și recreație sufletească.

Un om de vârstă mijlocie, îmbrăcat în haine sărăcăcioase mergea singur pe șosea și cuprins de oboseală privea uimit toate podoa-bele naturii.

Venea de departe și obosit, se opri în fața unui izvor cu apă cristalină.

Suferise de căldura îngrozitoare a soarelui. Pupila micșorată căuta în zadar umbra pleoapelor înroșite. Își scoase grăbit haina, umezită de nădușeală, își afundă buzele setoase în apă, sorbi ca să-și astâmpere setea, își deschise cămașa la gât, și prinse în pumnii lui ca niște cupe, apa răcoritoare, în care își afunda obrajii ofiliți de oboseală.

Stropi ca boabele de cristal se răspândiră în jurul capului și înviorat, după ce se odihni întins pe iarbă verde, își luă haina pe umeri și se sui pe podul plutitor, prins asemenea unei jucării de copil, pe otgonul de fier, care leagă malurile apei.

Ajuns pe țărmul argeșean, mai întâi stătu la îndoială, cuprins de frică, apoi se îndreptă în spre locașul spre care pornise. Se înfundă într'un drum îngust, pe o coastă acoperită cu verdeață, lăsând într'o parte și în alta, boschete de tufișuri și mesteacăn, izolați, înfipti ca niște

jaloane argintate în mijlocul fânețelor împodobite cu flori.

La dreapta, avea o îngrăditură din prăjini de lemn prinse de stâlpi în împletituri de nuiele, care mărginea o livadă cu pruni piperniciți și cu trunchiuri încoroiate.

Făcuse aproape treisute de pași, suise o vâlcea, și deodată la o cotitură a drumului, se găsi în fața turnului dela intrarea în curtea mănăstirii, adăpostită sub sutana de verdeață a pădurilor de brazi, de pe coasta muntelui ce se înalță ca un zid, în partea dinspre Răsărit a bisericei.

Printr'o deschizătură desprinsă din poarta uriașă, lucrată din lemn de stejar, fu primit de un călugăr portar, ce-și morfolea vorbele, printre mustățile stufoase ce-i uneau obrazii cu barba acoperită de neaua anilor.

Ajuns în curtea mănăstirii, împodobită cu trandafiri, i se arătă de un frate de curând venit la călugărie, drumul spre locuința starețului, clădită în rând cu arhondăria.

Porni privind stupii cu albine, florile semănate, și sfântul locaș ale cărui turle erau luminate de razele soarelui.

Pe figura drumețului, acoperită de praf, se vedea frământarea sufletească ce-i încrețea fruntea la locul de îmbinare al sprâncenelor de unde pornea nasul ascuțit, spre gura încercuită de buze cărnoase și umbrită de o mustață neagră.

Privirile lui căutau să cuprindă totul. Picioarele slăbite de drumul străbătut pe jos, deabia mai târau ghetetele rupte.

În corp, parcă simțea încă arșița dogoritoare a soarelui.

Singurătatea și pustiul ce învăluiau chiliile din jurul mănăstirii, îl înfricoșau.

Se găsea într'o lume nouă. Spre sfântul locaș îl mânase hotărârea de a pune capăt sbuciumărilor sufletești iar necunoscutul în care pătrundea, îl neliniștea.

Pe obrazul firav, încrețituri de suferință și nesiguranță, brăzdau urme adânci. Sub pleoapele înroșite de căldură, ochii clipeau obosiți, printre genele prăfuite.

Se opri să se odihnească. Drept scaun își alese o piatră. Cu coatele sprijinite pe genunchi își lăsă privirile să alunece spre zările îndepărtate pe unde se pierdea de-alungul defileului, ca o panglică argintie, drumul pe care venise.

Un călugăr care se întorcea dela biserică, văzându-l atât de istovit, îl luă în chilia lui, îi dădu să mănânce și îl lăsă să-și odihnească corpul obosit, pe patul sărăcăcios, acoperit cu o pătură de lână.

Lăsat singur, după ce povestise suferințele îndurate, adormi, urmărind cu privirea pâlpâirile candeliei, atârnată sub icoană.

S'a trezit din somn, în spre seară și recules însoți pe călugăr la starețul ce-l aștepta.

După ce merseră de-alungul clădirii cu etaj, și străbătură un cerdac, pătrunseră într'o încăpere, unde le apăru pe pragul odăii, un omuleț bătrân, cu înfățișarea mai mult bolnăvicioasă îmbrăcat într'un antereu simplu.

Ii dădu binecuvântarea duhovnicească, și îi

vorbi frumos și blajin. Mila și grija pentru îndreptarea aproapei rătăcit ce isvora din înțelepciunea lui, se așternea în sufletul oropsit ca o mângâiere pentru acel adus de disperare și pocăința la credința curată în care crescuse în anii copilăriei.

La mânăstire venise ca să se înalțe deasupra tuturor suferințelor și cu dorința să se găsească în singurătatea locurilor, cât mai aproape de Dumnezeu.

Cuvintele bătrânului îl făcură să se reculeagă, să întrezărească în sufletul lui, ca o licărire, puterea de a reveni alături de oamenii cinstiți și drepti.

Conștiința, facultatea ce o are omul de a se judeca pe el însuși, desprinsă din peripețiile unui trecut odios, îi creia concepția de moral, îl îndrepta cu cunoașterea lui Dumnezeu.

Era dornic să-i fie faptele însuflețite numai de noțiunea carității și prin credință să-și recapete iertarea unui trecut pe care voia să-l uite.

Târziu, când coborî în curtea mânăstirii, negurile înserării cuprinseră crestele munților.

Un vânt răcoritor, parfumat de florile fânelor, se pierdea ca un foșnet printre crengile copacilor.

Se simțea singur într'o lume nouă pe care o dorise, și căuta să se lepede de povara ce-i apăsa pe conștiință.

Fiecare dintre călugării pe care îi întâlneau îi arăta o dragoste frățească, desinteresată și îl încurajau în hotărîrea luată de a rămâne alături de ei, înfrățiți în fața lui Dumnezeu, în greaua luptă de a te învinge pe tine însuși, ca

să poți învăța pe alții cum să devină învingători prin credință.

Undeva departe, se auzeau clopotele turmelor de oi ce coborau de pe tapșane la stânilor adăpostite prin poenile verzi și glasul clopotelor de fier, se împleteau cu glasul clopotelor de aramă ce vesteau vecernia. Turma de oi însoțea păstorul ce cânta din caval, turma de credincioși urma pe stareț spre sfântul locaș să preamărească pe Dumnezeu.

În răcoarea înserării ce cobora odată cu întunericul, murmurul Oltului se auzia ca un psalm al naturei.

În biserică, toți călugării ascultau slujba religioasă prosternându-se în fața icoanelor. În stranele înșirate de-alungul zidului până spre altar, schimnicii și bătrânii își odihneau corpurile trudite de oboseala anilor. Un grup de călugări adunați în jurul stranei din dreapta, dădeau răspuns preotului care oficia în sfântul altar. Întreg locașul era învăluit în misterul rugăciunilor rostite. Valuri de fum de smirnă se înălțau spre bolțile turlor zugrăvite cu chipuri de sfinți.

Icoanele din fața ușilor împărătești, îmbrăcate în argint, erau împodobite cu odoarele dăruite de acei cari prin credință dobândiseră tămăduirea tuturor suferințelor.

După slujbă, călugării l-au primit în mijlocul lor ca pe un frate nou venit, și l-au condus în chilia ce avea să-i fie adăpost până la sfârșitul vieții. Era o cameră mică, îngustă, în care locuise părintele Ghenade, trecut în lumea dreptilor. Când deschise ușa, un miros de levănțică

și busuioc îl izbi în față. Un pat de lemn, acoperit cu o cergă de lână, o măsuță pe care se odihneau câteva cărți scrise în litere chirilice, două scaune, o icoană și o candelă prinsă în peretele din spre răsărit, alcătuiău tot mobilierul. Prin unghere, păianjenii își întinseseră pânza de mătase. Undeva, pe după o sobă dărăpănată și cu coloanele înnegrite de fum, un greer își cânta cântecul.

Rămas singur, deschise larg ferestrele lăsând să pătrundă aerul proaspăt și îmbalsamat de parfumul florilor. Peste firea întregă, plutea adierea nopților de vară.

A privit mult timp în noapte. O candelă aprinsă licărea prin întuneric atârnată de o cruce. Un pârâu își purta din înălțimi undele gălăgioase, prin fâgașurile săpate în piatră. A adormit târziu. Trecutul estompat în amintiri, se pierdea cu încetul.

* * *

Pe zi ce trecea, se simția tot mai mult atras de dragostea ce-i dovedeau călugării și înfrățit cu ei, muncea mai mult decât i se cerea. Incerca să fie cât mai desvârșit păstrându-și curățenia cugetului. Prin rugăciuni, ingenunchiat în fața icoanelor, căuta să alunge cerințele trupești și să întrețină viața sufletului prin slăvirea lui Dumnezeu și cunoașterea adevărului, care este el însuși esența eului nostru.

Conștiința lui, consacrată binelui aproapelui, prin hotărîrea luată de a se călugări, îi dădea îndrumarea de a nu căuta ca prin împlinirea

dorințelor să dobândească fericirea, ci, prin cunoașterea de sine să poată renunța la tot ce este dorință și să ajungă prin voință călăuza sufletească a celor slabi.

Dobândise toate virtuțile creștinești și se supunea tuturor îndemnurilor superiorului său contra desfrâului. Amintiri desprinse din trecut, îl torturau uneori. Atunci, căuta să alunge aceste ispite, se închidea în chilie și se ruga, căci ruga pentru el era pregătirea voinții în scop de a rămâne consacrat sufletului.

La sfârșitul primului an dela intrarea în mânăstire, fu găsit demn de rassa călugărească. Intr'una din sărbători când credincioșii din satele din apropiere se adunaseră în număr mare la mânăstire, starețul oficie sfânta slujbă înconjurat de ceilalți călugări mai bătrâni investmânați în odăjdii scumpe și în timp ce răspunsul la sfânta slujbă îl da corul călugărilor, noul venit fu consacrat monah, primind numele de Ilarion.

Pe timpul verei, vizitatorii stațiunilor ascunse între pădurile dela poalele munților, s'abăteau să viziteze mânăstirea. Veneau și oaspeți cari erau găzduiți la arhondărie, după canoanele sfântului locaș și atunci, grupuri gălăgioase de femei și bărbați, cercetau chiliile sărăcicioase intrerupând cu veselia lor liniștea locurilor.

Ilarion încerca să nu-i vadă, să nu-și reamintească din viața lui din trecut. Nu voia să audă decât cântecele de slavă lui Dumnezeu, să nu simtă decât dragostea și încrederea în puterea lui de a uita trecutul. Prin sacrificii de sine și

împlinirea datoriei, căuta să învingă orice suferință și ispită.

În timpul zilelor viforoase de iarnă, vreme îndelungată, în chilia-i luminată doar de pâlpârea roșiatică a candelii aprinsă în fața icoanei, asculta crivățul ce bubuia peste acoperișuri ducând prin aer zăpada spulberată pentru ca apoi s'o asvârle pulverizată în geamurile chiliei, vâjâind de ai fi crezut că iadul întăritat de duhuri necurate, se apropia de sfântul locaș.

Alte ori, privirile lui se furișau spre dealurile și munții acoperiți de zăpadă. Vântul hoinar, ce-și plimba jalea și urâtul printre cren-gile brazilor, reînvia amintiri dintr'o viață altfel trăită și un dor neînțeles, pe care atâta timp se trudise să-l alunge, i se furișă în suflet. Supărat pe sine, lăsă de-o parte mătăniile ale căror boabe le reșfirase printre degete și mâinile prindeau o carte de rugăciuni, limanul alinării suferințelor încrustate în suflet.

Timp îndelungat citea, și din înțelepciunea vorbelor propovăduite de Mântuitorul omenirii, desprindea vâlul uitărei pe care îl întindea asupra celor lumești și se vedea înconjurat de strălucirea divină a credinței în Dumnezeu, credință ce a luminat întunericul începutului erei creștine, când Creatorul, prin suferința răstignirii pe cruce, a sădit în sufletele credincioșilor, încrederea în religiunea ce avea să fie seminața civilizării oamenilor.

Din chilia lui modestă, se furișă nevăzut de nimeni, în biserică și rămânea timp îndelungat în genunchi în fața icoanelor rostind: „Doamne Isuse Christoase, mântuește-mă pe mine“.

Cerea lui Dumnezeu tăria de a se putea socoti demn de a fi slujitorul bisericii.

Călugării îl stimau, și el era călăuza lor sufletească, atunci când diferite ispite le puneau sufletele la grele încercări.

Vizitatorii din satele învecinate și de prin orașele îndepărtate, veneau în număr tot mai mare să-l cunoască pe călugărul Ilarion cel înțelept, cu frica lui Dumnezeu, care ținea predici, binecuvânta și se ruga pentru cei bolnavi.

Pe zi ce trecea, se vedea tot mai căutat de iubirea și încrederea mulțimei dornice de adevăr, și de o curată conducere sufletească.

Încrederea în el și în puterea rugăciunii rostite, îl înălța de-asupra tuturor cari nu înțelegeau puterea lui Dumnezeu și se bucura atunci când, îi vedea setoși de învățăturile ce le da. Căuta să ajute altora să se înalțe și să se înobileze prin propria lor voință, care nu este decât icoana și reflexul credinței fiecăruia. Voia să imprime în sufletele neștiutoare, încrederea în strălucirea și măreția lui Dumnezeu.

* * *

Era în ajunul Bunei-Vestiri.

Părintele Ilarion slujia vecerniile. Lume multă venise să-l vadă, să-l asculte și să primească bine-cuvântarea lui.

Lumina soarelui revărsa potop de raze asupra pădurilor, și se reflectă în geamurile turelor bisericii.

Simțea nevoia să se odihnească, să fugă din fața acelor cari îl căutau.

Obosit, voia să răsuflă aerul proaspăt, să rămână în singurătatea locurilor unde se refugiase de teama ispitelor și a deșertăciunii omenesti.

Cunoștea acum atâtea suferințe ale mulțimei care-l cerceta pe el, și nevoile lor sufletești îl înduioșau când își da seama de omenescul ce înlătură misticul.

Ar fi voit, ca prin credință să înalțe un obstacol în fața tuturor pornirilor spre rău și să stăvilească toate deșertăciunile lumești.

Viața socială să se bazeze pe altarul credinței, iar altruismul să ajungă o dogmă.

Dorea ca biserica să fie locul de înălțare și reculegere sufletească, ca fiecare om smuls de neajunsuri din mulțime, să se simtă în fața lui Dumnezeu în smerenia ce învaluie locașul sfânt.

Sfințenia tăcerii să înlătore fariseismul rugăciunilor obișnuite și paradoxismul să fie cât mai înlăturat din ceremonialul religios.

Venirea la biserică să fie precedată de o pregătire realizată prin purificarea conștiinței.

Părintele Ilarion se simțea tot mai mult atras de dorința de preschimbare a normelor rituale, pentru a reda misticismului locul cuvenit în sufletele tuturor credincioșilor.

Bătăile în toaca de lemn purtată de un frate călugăr îi îndreptă privirile spre crucea prinsă pe acoperișul bisericeii, simbol al sacrificiului de sine, crucea care prin înălțarea ei ar trebui să fie veșnic mijloc de cercetare a sufletului, pentru înlăturarea răutăților și nedreptăților dintre oameni.

Obosit de adierea vântului călduț porni și se

amestecă într'un grup de călugări ce se îndreptau spre biserică.

Primăvara ce-și întindea stăpânirea asupra naturei înverzind pădurile și acoperind cu flori și iarbă poienile, îi pătrundea tot mai adânc în suflet.

Urgia viscolului trecuse. Zăpada topită se prefăcuse în șuvoaie de ape repezi ce se prăvălea printre coastele stâncoase, peste verdeța mușchiului catifelat.

Atras de acest freamăt primăvăratice și de căldura razelor soarelui, rătăcea vreme îndelungată prin pădurile de curând înverzite.

Mâinile lui, răscoleau în straturile de frunze putrezite, le da la o parte și lăsa loc liber ghiocelilor ce-și arătau soarelui petalele lor albe.

Un miros de verdeță stăpânea poenițele încercuite de fagi și mesteacani.

Odată cu înmugurirea copacilor simțea că și în suflet îi reînvia dorința de a se desprinde de tot ce este omenesc.

Il stăpânea câte-odată îndemnul de a rătăci cât mai departe de mănăstire.

Căuta să pribegască și de multe ori clopotele, trase pentru rugăciuni, cu glasurile lor de aramă trezeau în el credința pe care învățase să o cunoască, și deșteptat ca dintr'un vis urât, se înapoia în chilia lui în care prin rugăciuni dobânda încrederea în el și în Dumnezeu.

Intr'una din seri, după vecernie, se despărți de starețul care îi arăta toată dragostea duhovnicească și rămase singur în grădinița de flori din fața arhondaricului.

Era o minunată seară de primăvară.

Adierea zefirului, aducând cu sine parfumul petalelor roz-albe ale unui cais înflorit, îi mângâia obrajii supti și palizi.

Privighetori ascunse în desișul unui alunish din apropiere își ciripiau trilurile.

În depărtare, se auzeau cântecele plutașilor ce coborau la vale, ducând pe apele Oltului copacii desprinși de pe coastele munților.

Soarele asfințea în dosul pădurei, și ultimile lui raze svâcneau ca niște săgeți de foc printre crâmpetele de nori argintii, colorând în roșu aprins marginile lor dantelate.

Cărăbușii șburau, se isbeau de copaci și se rostogoleau în iarbă. Liliicii se îndreptau ca niște asvârlituri de pietre spre clopotnița mânăstirii ce-i adăpostea pe timpul zilei.

Târziu, când luceafărul își arăta scânteierea pe bolta înstelată, cu pașii parcă îngreunați s'a înapoiat în singurătatea chiliei.

S'a întins pe patul de scânduri acoperit cu o cergă de lână dăruiță de o femeie din sat și adormi.

Vise nelegiuite, în legătură cu trecutul pe care încerca să-l uite, îl plimbau prin grădini presărate cu flori, în tovărășia femeiei care-l făcuse să sufere în viață și care în vis, îl strângea pătimașe la piept.

Ingrozit, voia să se desprindă din îmbrățișarea care îi infierbânta sângele, dar în același timp, femeia transformată în demon, îi rânjia în față și îl împingea tot mai mult spre prăpastia fără fund a păcatelor.

De peste tot locul se înălțau chiote de bucu-

rie, iar dintr'un ungher se desprindea un craniu hidos prin orbitele căruia țâșneau scânteii de foc.

Corpul întreg înlănțuit de mâini nevăzute, îl apropiau de femeia pe care o ura și îi impunea săvârșirea păcatului lumesc.

Cutremurat de groază, isbuti să împreune degetele mâinei drepte și să facă semnul crucei.

O lumină orbitoare îl învăluia ocrotitoare și se văzu pe el însuși, pe poteca din pădure ce coboară printre copaci, spre sfântul locaș.

La slujba de noapte, cu toate că clopotele sunaseră în tăcerea locurilor și loviturile se repetaseră pe toaca de lemn, întârzie să se arate. Trezit de un frate din somnul greu ce-l cuprinsese, a pornit spre biserică trist și abătut.

O durere îl înțepa adânc în partea dreaptă a pieptului, iar sufletul și-l simțea împovărat ca și cum ar fi săvârșit o nouă greșală. Căutase mănăstirea ca un loc de odihnă al sufletului, unde prin smerenie și jertfă de sine, să cunoască învățătura lui Christos, nu numai în prelegerea lui de pe munte, dar și din cuprinsul Evangheliilor.

Voise ca în aceste locuri, uitându-se pe el, să se apropie cât mai mult de singuraticul care, retras pe vârful unei înălțimi, urcat, înțelegea să se roage lui Dumnezeu cât mai departe de mulțimea care zăcea în întunericul ignoranței, și îl aștepta ca pe o rază de lumină, călăuzitoare spre izbăvirea de păcate.

Inghenunchiat în fața icoanelor, a încercat în timpul slujbei să privească chipul Sfintei Fecioare, și atunci i s'a părut că privirile blajine,

care mângâie pe acei necăjiți când îi cerșesc îndurarea, s'a întunecat.

Vorbele lui, ca un strigăt, răsunară în biserică: „Dumnezeule, Dumnezeule ! Pentruce m'ai părăsit și pentruce te depărtezi fără să ascuți plângerile mele !“

Călugării înșirați în dreptul stranelor, și cari prin cântecele lor dădeau răspunsurile slujbei, îl priveau nedumeriți.

Părintele Ilarion sărută icoana, răspundea unor întrebări venite din adâncimile conștiinței lui, și în timp ce figura i se congestionase, luminile ochilor îi străluceau.

Se simțea vinovat, răspundea legământului ce-l făcuse călugăriei, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor.

Se târî în genunchi pe lespezile reci, se căuta parcă pe el, credința ce i se părea că-l părăsește și izbutind să-și împreune mâinile la piept, cu vocea înneacă de lacrimi, mai mult în șoaptă spuse : „Mă rog Ție Dumnezeule, ziua și noaptea, odihna m'a părăsit, viața îmi este un chin și iertarea Ta tot n'am dobândit-o !“ Tulburarea ce-l cuprinsese se înlătura cu încetul, și în timp ce liniștea unei reculegeri îi reînvia în suflet, buzele lui învinețite rostiră: „Indurarea Ta o cer Stăpâne !“ și sdrobit se rostogoli în fața icoanei.

A fost ridicat și dus în chilia singurătății lui. Schimnicul Timotei, supranumit doctorul mănăstirii, a rămas să vegheze lângă el.

Din noaptea aceea n'a mai părăsit patul și a rămas în tovărășia părintelui, un om cu fața

păroasă, arsă de soare, cu ochii mari adânciți în orbite, ascunși de sprincene stufoase.

* * *

Toamna cu nopți răcoroase sosise, găsindu-l tot în pat. Intr'una din zile, ajutat de Timotei, se așază pe un scaun în fața ferestrei și își îndreptă privirile cercetătoare spre pădurea din apropiere.

Frunzele copacilor îngălbenite, desprinse de pe crengi, erau purtate de vântul rece, pe potecile singuratice.

Straturi noi de frunze veștede se așterneau peste straturile putrezite care hrăneau pământul, din care rădăcinile copacilor înfipite, sugeau seva ce avea să dea viață în primăvara viitoare.

Cârduri de cocori în lungi șiruri, despicau văzduhul, înscriind în albastrul depărtărilor, unghiuri de diferite mărimi și linii frânte.

Stoluri de rândunele se adunau pe crengi, pe acoperișuri, se'nvârteau în jurul cuiburilor ca'n jurul căminurilor conjugale, făceau bună rânduială în vederea plecării, și purtând în sufletele lor nostalgia locurilor unde-și crescuseră puișorii, amestecați în mulțimea aventurierelor înaripate, porneau în ciripiri, spre infinitul zărilor albastre, atrase de mirajul țărilor calde.

O lacrimă izvorî din ochii bolnavului. Își îndreptă privirile spre icoană și se rugă pentru el și pentru toți semenii supuși greșelilor. Bătrânul Timotei își spunea și el rugăciunea în fața icoanelor din perete, și când termină cu rostirea vorbelor ce ieșeau înfierbântate prin desişul mustă-

ților, mâna lui noduroasă se așeză prietenoasă pe fruntea umezită a bolnavului și spuse: „Binecuvântarea lui Dumnezeu asupra ta, căci el este singurul care te poate ajuta. Puterea Lui este nemărginit de mare. Incredete-te în El, iertătorul de păcate, și așteaptă mântuirea ta“.

În acele clipe, simțimintele încercate de Ilarion erau ca niște izbucniri ale destinului care stârnesc nemulțumirea dureroasă a amintirilor. Voiă și căută ușurarea în mărturisirea greșelilor ce-i întuneca ca o umbră, sufletul.

Oricine este supus greșelii și oricine poate ascunde o greșală față de oameni, dar nu și de conștiința care veșnic caută o ieșire spre adevăr, urmărind stabilirea echilibrului între suflet și tine însu-ți.

Privirile bolnavului se îndreptară spre candelă din perete care azvârlea fășii de lumină în ungherele chiliei, și zise:

„Părinte, binecuvântează-mă și ascultă mărturisirea mea. Viața își are sfârșitul ei și nimeni nu poate cere veșnicia prin care ne-am apropiat de Dumnezeire“.

Liniștit și cu glas domol, cu privirea în trecut, începu să-și depene firul amintirilor.

„M'am născut într'un sat înconjurat de întinderea netedă a câmpiilor, întreruptă din loc în loc, de verdeața copacilor ce se îngrămădeau în jurul caselor din sat.

Eram cel mai mic dintre numeroșii copii ai unui preot, care a fost îndrumătorul sufletesc al sătenilor, timp de peste 60 de ani și n'a părăsit altarul credinței lui, decât atunci când Dumnezeu l-a chemat pentru odihnă, într'o altă lume,

pe care noi ne pregătim s'o cunoaştem printr'o primenire sufletească şi iubire către aproapele nostru.

De mic copil, crescut laolaltă cu feciorii gospodarilor din satul meu am înţeles farmecul unor vremuri, când credinţa modelează sufletul copilului şi îi pregăteşte încrederea în el însuşi, în vederea rolului ce-l va avea între semenii lui.

Imi reamintesc de glasul clopotelor de aramă cari vesteau vecernia şi al căror dangăt, ajuns până departe peste câmpii, întrerupea munca plugarilor, cari se rugau lui Dumnezeu acoperiţi de praf şi năduşală“.

O tuse seacă îi întrerupsese povestirea.

Părintele Timotei, înghesuit pe scaunul dintre sobă şi masa acoperită de cărţi, potrivit-şi barba stufoasă şi răsfirându-i firele argintii printre degete, îi aduse un pahar cu lapte şi înduioşat, îl rugă să vorbească.

Bolnavul, îl învălui cu o privire plină de dragoste frăţească şi, în tăcerea camerei îşi reluă povestirea vieţii lui.

„Când am împlinit vârsta de şcoală, tata, la stăruinţele mele, s'a hotărît să mă înscrie să urmez cursurile unei şcoli primare din Bucureşti, pentru a primi o mai bună pregătire pentru liceu sau seminar, aşa cum destinul avea să hotărască.

În câteva zile, mi s'au pregătit toate cele necesare şi într'un cufăraş de lemn îmbrăcat în tablă mi s'a rânduit tot bagajul meu.

Mama, îngenunchiată, mi le-a aşezat cât mai frumos, şi-mi strecură într'o cutiuţă şi câţiva gologani. Înainte de a coborî capacul, două la-

crimi furişate din ochii ei, au rămas închise în cufăraş şi în sufletul meu.

Atârnat de gâtul ei, am plâns împreună, deşi mă încuraja şi încerca să-şi ascundă turburarea.

Sufletul ei curat, învăluit în nobleţea dragostei, nu-l voi uita nici odată.

Peste două zile, înghesuit între tata şi un frate mai mare, în zorii unei zile de toamnă, am pornit spre Bucureşti.

Printre negurile răsăritului, plugarii se îndreptau înspre ogoarele lor.

După ce am trecut de linia forturilor, odată cu sclipirea primelor raze ale soarelui de curând răsărit, am zărit proiectându-se în depărtare coşurile fabricilor, turlele bisericilor şi nu după mult timp am intrat în Bucureşti prin bariera Filaretului.

Din căruţa trasă de doi cai, ale căror potcoave răsunau pe caldarâmul şoselei, care pe atunci trecea peste Câmpia Libertăţii, îmi roteam privirile prin pâcla fumurie a dimineţii spre Institutul Meteorologic.

Cârduri de olteni gălăgioşi, încovoiţi sub cobiliţele de cari atârnav coşuri încărcate cu fructe şi zarzavat, se îndreptau spre oraşul sgomotos, în care uritul camioanelor şi semnalele sirenelor dela fabrici mă ameţeau înainte de a coborî din căruţa cu care pornisem din satul meu.

Mă simţeam stingher, în lumea aceea nouă, unde nu cunoşteam pe nimeni.

Dacă nu mi-ar fi fost ruşine de tata, care pusese atâta nădejde în mine, aş fi cerut să mă înapoez în satul meu, în liniştea ce'nvăluie câmpiile şi crângul.

Dacă părinții ar cunoaște suferința unui copil de mic înstrăinat de cămin, de mic îndepărtat de sub oblăduirea dragostei, câte suspine și sbuciumări n'ar fi înlăturate și cât de mult ar pune la adăpost înflorirea unui suflet de copil.

Dacă acela, care mă iubea atât de mult, ar fi știut de câte ori am privit cu lacrimi în ochi căruța care pleca spre casă fără mine, și dacă ar fi pătruns sbuciumul care-mi tortura sufletul nopți întregi după înapoierea din vacanță, ar fi renunțat la înstrăinarea mea la o vârstă prea fragedă și m'ar fi ținut să urmez cursurile școlii primare din sat, laolaltă cu feciorii de săteni.

În ziua sosirii în București, după multe cutreerări pe ulițele înguste și întortochiate, căruța s'a oprit în fața unei căsuțe mici, ascunsă sub un acoperiș de țiglă țuguiat.

Era una din obișnuitele căsuțe din strada Olimpului. În întâmpinarea noastră a eșit o femeie voinică, ținând în mână un copilaș, care avea să-mi fie tovarăș de învățătură și de joacă.

Priveam sfios orice obiect din camera în care aveam să locuiesc. O pendulă cu greutateți atâr-nate la capetele a două lanțuri, depăna mersul vremii; un pat sărăcăcios, o măsuță de lemn, două scaune, un dulap și într'un ungher o oglindă împodobită cu un „evantai“ japonez, câștigat la tombola vre-unui bal mascat.

Pe pereți tablouri ce reprezentau scene din Faust, iar în unghere, pânze de păianjen scăpate de privirile grăbite ale gazdei.

Viitoarea mea ocrotitoare, mă luă în primire cu tot felul de desmierdări și stăruia să mă facă

să vorbesc. Fălcile însă mi se încleștaseră și nu voiam să răspund la întrebările ce mi se puneau.

Târziu, m'am hotărît să vorbesc, să le spun câți ani am și mai ales ca să nu rămân mai prejos de odrasla gazdei, care, după ce-și răscolise nările cu degetul, declamase în câteva minute mai multe poezii, spre fericirea mamei lui, care-și învăluia copilul cu priviri pline de dragoste, voind să dovedească prin istețimea lui, deosebirea dintre un copil de oraș și unul adus dela țară.

Spre seară, după ce am fost înscris să urmez cursurile școlii primare de lângă biserica Antim, tatăl meu se pregătea să plece. Abia atunci pricepui cu adevărat că voi rămâne singur. Mă agăța-i de mâna tatei și lacrimi tot mai dese începură a-mi picura din ochi. Tata, care sub aparența unui om aspru avea totuși un suflet cald, duios, ascunzându-și emoția, încerca să oprească acel potop de lacrimi ce-mi scăldau acum obraji, spunându-mi cuvinte de încurajare. Glasul lui blajin și mai ales promisiunea că va veni în curând să mă vadă, avură darul de a mă liniști. Astfel, după ce-mi mai dădu unele sfaturi, își luă rămas bun și porni la drum, spre casă, lăsându-mă singur, în mijlocul celor pe cari abia îi cunoscusem.

Retras în camera mea și văzându-mă între atâtea lucruri străine, m'am aplecat asupra cuferășului cu care venisem de-acasă și cuprinzându-l cu amândouă mâinile, l-am strâns în brațe cu toată dragostea și dorul de cei cari erau acum departe.

Intr'un târziu, simții o mână caldă mângâin-

du-mă pe obraji. Era gazda; cu sufletul ei de mamă, simțise toată durerea mea și veni să mă mângâe. Atingerea mâinilor ei însă îmi amintea pe măicuța mea dintr'un cămin îndepărtat și atunci desnădejdea mea nu mai avu margini. Am plâns în brațele gazdei mele până târziu, când somnul binefăcător îmi închise ploapele înroșite. Femeea aceasta cu priviri blajine, avea ceva din chipul sfintelor zugrăvite pe icoană.

Era ocrotitoarea noastră a copiilor și nu ne culcam niciodată fără alintările ei.

Iarna, când crivățul sufla vrășmaș pentru toți nevoiașii ascunși prin casele mici și cu pereții burdușiți de igrasie, iar lemnele cari ardeau în sobă nu încălzeau în de-ajuns odaia, îmi puneam cărămizi încălzite sub așternut ca să nu-mi fie frig.

Seri de-arândul, mă ajuta la prepararea lecțiilor, iar somnul îmi închidea pleoapele sub privirile ei ocrotitoare.

Când mă înapoiam dela școală, mă puneam să-i povestesc totul.

Ii înșiram cu deamănuntul, la întâmplare, toate nimicurile, cărora însă mintea mea de copil, le dădea o importanță deosebită.

In palavrageala mea amestecam lecțiile cu jocurile și cu certurile colegilor mei.

Dacă eram și eu amestecat în vre-o ceartă, mă făcea să înțeleg că nu e frumos, mă îndemna să fiu ertător și împăciuitor întotdeauna.

Când îi spuneam uneori că suferisem răutatea vre-unui coleg mai bogat, mă mângâia și îmi vorbea de îngâmfarea acestor privilegiați ai

soartei, cari de mici, fiind crescuți în belșug și lux, nu știau ce este lipsa.

„Când ai să fii mare, ai să cunoști și tu mulțumirile.

„Norocul pentru unii vine mai târziu, dar vine, și prin muncă vei putea să-i grăbești venirea“.

„Incredător în tine și în Dumnezeu, muncește fără preget și nu uita pe acei cari se trudesă muncind ca să-ți asigure ție, puțința de a învăța“.

Vorbele femeii, îmi picurau în suflet încurajându-mă deși abia târziu aveam să pătrund adevăratul înțeles al acestor cuvinte.

Seri întregi, citeam în odăița slab luminată de o lampă mică, al cărei fitil prost tăiat, de multe ori fumega vârgând sticla cu dungi de funingine.

La școală întrecusem pe mulți copii și laudele învățătorului stârneau răutatea și sudălmile colegilor.

În orele libere ce le aveam acasă, nu mă amestecam în grupurile copiilor ce se adunau la joacă pe maidane.

Rămâneam cât mai departe de ei și parcă îi văd desculți, cu șorțurile vârgate, zdrențuite, unii cu șepcile sfârtecate, alții cu capetele goale și zgârieturi pe obraji.

Se adunau pe locurile virane dintre fabricile de tăbăcărie din Bulevardul Neatârănării și pe rumegușul de coji de stejar, se încăerău la lupte, cari se terminau de multe ori cu capete sparte și cu mâini schilodite.

Uneori, în căutarea locurilor de joacă ajun-

geau pe dealul Filaretului și puneau la cale adevărate bătălii cu păzitorii ciredelor de vaci, pornite din cartierul Măgurele.

Ajungeau cu cutreerările lor pe dealul Băicoianului, pe unde se află azi Parcul Suter, și se înapoiau acasă seara târziu, încât nu mai aveau timpul necesar pentru prepararea lecțiilor, mărind astfel numărul „veteranilor“, cum erau porecliți acei, cari repetau fiecare clasă.

Părinte Timotei, îți povestesc tot ce în amintirea mea se desprinde din trecutul frumos al copilăriei, trecut întunecat mai târziu de necazuri și dezamăgiri“.

Călugărul asculta în tăcere. Vântul trist rătăcea hoinar și purta frunze îngălbenite peste tot locul. Natura întreagă era învăluită în tristețe. Toaca de fier vestea slujba vecerniei și călugării în rase mohorâte se îndreptau spre biserică.

În odaie, răsuna rugăciunea lui Ilarion, care după ce-și făcu semnul crucii, își urmă povestirea.

De mic copil, observam și rețineam tot cecece îmi trebuia ca să cunosc viața. Ajuns în liceu, locuiam în apropierea uzinei de gaz. În fundul curții, se înălțau pe movile de pământ, gazo-metre uriașe, ca niște cratițe suprapuse și sprijinite pe bare de fier. În zorii zilei, sirena chema la muncă lucrătorii cari trebuiau să-i înlocuiască pe acei ce munciseră noaptea. Imbrăcați în haine de lucru, haine înegrite de fum și de praf de cărbuni, se întâlneau pe drum. În picioare purtau saboți de lemn, pe cap pălării colțuroase de postav. Erau atât de negri la față, încât le zăreai numai ochii ce le luceau în fundul orbitelor.

Munca în uzină era grea și istovitoare. Ziua și noaptea, uriașele cuptoare ardeau coxul din care gazul extras, era captat în gazometre și trimis în tot orașul. În curte era o mare forfoteală de oameni și de căruțe cu două roate mari, trase de cai bretoni.

Fumul negru și gros, ieșit din coșuri, era purtat de vânt și răspândit peste tot locul, înegrind pereții caselor din întreg cartierul. Praful de pe străzi, amestecat cu praf de cărbune, răzbia prin casele oamenilor, murdărind totul.

Uzina asigură pâinea de toate zilele a lucrătorilor nevoiași. Uzina binefăcătoare era însă și cimitirul a atâtor nenorociți, căci mulți părăseau istoviți și tuberculizați, lucrul, pentru a nu se mai întoarce.

Parcă mi se perindă și acuma înaintea ochilor, șirul de oameni dogoriți de flacări și învinși de oboseală, cum se îndreptau spre casele lor, strângând la piepturile păroase o pâine albă, pâinea copilașilor, atât de greu dobândită.

A înțeles cineva vreodată inegalitatea de muncă și inegalitatea de retribuțiune a ei? Numai urmărind munca plugarului, pe care zorile îl găsesc cu mâinile încleștate pe coarnele plugului, munca lucrătorului de fabrică și odihna bancherului, care-și hrănește trândăvia din speculațiunea muncii altora, ai să descoperi rostul strigătului de suferință ce pornește din păturile de jos.

Să părăsesc însă pe acei ocrotiți de destin și să mă întorc la uzinarii care în zilele de sărbătoare, puneau în mișcare întreg cartierul. Cârduiri de copii gălăgioși alergau în roiuri spre

câmpia Filaretului sau dealul lui Sutter. Bărbați în cămăși curate, cusute în flori de arnici, târând după ei pantofii și legănându-se în trândăvia odihnei pe care o doreau în tot timpul săptămânii de muncă, cautau prilej de vorbă. Se strigau unii pe alții, se adunau în grupuri de la porți, prin cafenele, sau la cârciuma lui Panait, unde-și achitau datoriile, trecute cu cretă albă pe o tablă ce atârna pe rafturi.

Ferestrele și ușile caselor larg deschise, pe vreme frumoasă, lăsau să se audă țipetele copiilor sau glasul gospodinelor, legate la cap cu tulpane înnodate pe ceafă, și care se grăbeau cu scuturatul lucrurilor și măturatul podinelor. Cântecele scârțâite ale unui gramofon, înregistrate pe sulurile de ceară întrerupeau câteodată hărmălaia străzii și strigătul oltenilor, vânzătorii de zarzavat. Dela un capăt la altul al străzii, un miros de bucătărie, de ceapă prăjită, de grăsime arsă se amesteca cu parfumul florilor din grădini și din ghivecile frumos înșiruite la geamuri.

Urma apoi o mică petrecere și în cântecele pianelor purtate în spinare de vlăjgarii de pe Dealul Spirei, porneau spre Filaret sau grădina Trocaderului, unde se întâlneau cu lucrătorii fabricii Wolf și strâns uniți prin munca lor de toate zilele, petreceau cântând și jucând.

A doua zi sirena uzinei se întrecea cu sirena Arsenalului Armatei chemându-i la muncă grea.

Lămpile se aprindeau prin case și prin întunericul nopții sgomotul saboților de lemn răsunau pe caldarâmul străzii, ca o chemare a muncii.

Astăzi toate s'au schimbat. Locuințele nevoiașilor au fost cumpărate de oameni avuți și în locul caselor modeste cu ferestre împodobite cu mușcate, se înalță case elegante. Uzina a rămas ca o mărturie a trecutului, iar lucrătorii vin cu autobuzele de prin cartierele mărginașe unde au fost îndepărtați.

Cârciuma lui Panait unde se adunau muncitorii în sărbători ca să petreacă, a fost închiriată unei case pentru desfacerea anvelopelor de automobile, iar pe locul unde se afla grădina Trocadero se află Muzeul Militar.

* * *

Vacanțele de vară, le petreceam în satul meu. Ziua întregă cutreeram cu alți copii zăvoiaele Sabarului în căutarea murelor, sau ne afundam în apele cristaline ale râului ce se pierdea ca o șuviță de argint în mijlocul câmpiilor înverzite, după ce scăpa de umbra sălciilor pletoase.

Mă abăteam câte odată la via din luncă, unde aveam ca paznic pe moș Radu, un omuleț inimos și vrednic ce-și gătea crama numai cu flori.

Stâlpii cerdacului îi împodobeau cu zorele, iar potecile ce se pierdeau printre rândurile de viță le semăna cu busuioc și magheran.

De multe ori, rămâneam și noaptea la crama, căci moșul era întotdeauna bucuros de oaspeți.

Imi pregătea un pat din fân, îmi aducea strugurii cei mai rumeniți și după ce-și potrivea luleaua în colțul gurei, se lungea pe pământ și privind focul ce ardea în apropierea noastră, începea să povestească.

Glasul lui, răsuna lin și dulce în tăcerea ce cuprindea cu încetul întreaga fire. Frunzele se legănau încet pe ramuri, și de pretutindeni se înălța mirezmă de fânețe.

Cântece și glasuri se adunau mereu în jurul nostru. Pitpalacii, ascunși prin miriști și trifoaie necosite, își spuneau numele. Târziu, când ochii bătrânului se închideau sub greutatea somnului, se termina și firul unei povestiri din lumea basmelor. Rămas singur, priveam stelele ce licăreau din ce în ce mai luminoase și urmăream altele noi ce se iveau în înălțimi. Spre miez de noapte, adormeam în țărâitul greerilor și mă sculam odată cu cântecele privighetorilor. Soarele apărea pe după crâmpeele de nori ca o geană de foc, își cobora asupra mea razele, și sub ploaia de lumină, fiecare floare, fiecare fir de iarbă, își scutura povara boabelor de rouă. Mănunchiul de roze se întindea tot mai mult pe albastrul cerului senin, iar de sus, din înălțimi se auzea glasul lin al ciocârliei. Pe moșneag îl găseam pregătindu-și mâncarea într'o oală de pământ așezată într'un morman de cărbuni în care fierbea o ciorbă de zarzavaturi.

Mai rămâneam de vorbă până la nămiezi și porneam apoi spre sat, lăsând în liniștea câmpiilor un suflet cinstit și curat.

* * *

Toamna, care însemna sfârșit de vacanță, se anunța prin ploii reci și nopți răcoroase, cari schimbau vestmântul verde al naturei în ruginiu.

Vântul hoinar, rătăcia prin zăvoaie, răstogo-

lind mormane de frunze învăluite în umezeala locurilor desfundate de ploii și se pierdeau peste câmpiile acoperite de tristețea glugilor de coceni.

Căruțe încărcate cu știuleți aurii se grăbeau pe ulițe spre hambarele de nuele ale gospodariilor din sat.

Urma apoi deschiderea unui nou an școlar și în clasele cu bănci frumos înșiruite, ne regăseam toți acei trecuți într'o clasă superioară.

După ce cutreeram librăriile în căutarea cărților de cari aveam nevoie, cursurile regulate începeau în monotonia explicațiilor după metodele profesorilor cari încercau să-și impună de la început autoritatea, prin atitudini de severitate studiată, cari de cele mai multe ori, nu corespundeau metodelor pedagogice.

O severitate rău înțeleasă, dă explicațiilor o monotonie pe care nu o înlătură decât recreațiile dintre orele de clasă, spre bucuria copiilor al căror spirit vioi, greșit se caută a fi terorizat.

Un val de tristețe cobora peste tot locul. Parcurile, prin picăturile reci de ploaie furișate printre crengile desfrunzite, își plâneau podoa-bele pierdute, cari rătăceau purtate de vânt, în rostogoliri, pe aleile părăsite de îndrăgostiți. Băncile singuratice, adăpostite sub crengile teilor cari le binecuvântase cu parfumul florilor, în posomorîrea lor, stropite de noroiul aleilor, păstrau parcă doar amintirea acelor cari în nopțile de vară, își spusese ră vorbe de iubire, jurându-și dragoste pe vecie.

Grădinari posomorâți, transportau în sere

ghivecele de flori, adăpostindu-le de asprimea vremii reci. Pe sus, cârduri de cocori și rândunele, prohoduiău în graba lor spre alte orizonturi, începutul tristeții în care se învăluia Toamna, anotimp al tristeții lipsită de cântecele păsărilor, de mulțimea florilor, cu zile ploioase și având unică podoabă crizantemele.

* * *

Veneau apoi sărbătorile Crăciunului. De vacanță, tata venia cu sania, însoțit de Marin vizitiul, să mă ia acasă. Căii împodobiți cu clopoței, atinși de sfârcul biciului, alergau despicând drumuri noi prin nămeți. Infășurați în șube mari din cari aproape nu ne mai vedeam, după ce păraseam orașul pe la bariera Șerban Vodă și lăsam în urmă hanul dela Mandravela, ne pierdeam în pustiul de zăpadă. Copacii apăreau în mijlocul câmpiilor înzăpezite ca niște umbre ale înserării.

Crivățul vuia de-alungul șoselei pulverizând zăpada de pe câmp și de pe sârmele telefonice, ce se întindeau ca niște fire de argint. De multe ori, la cea mai mică neglijență a vizitiului, sania se răsturna în zăpada ce acoperea în întregime șanțurile șoselei. Râdeam de bucurie toți copiii în ciuda tatei, care ne scotea din gropile de cristale și porneam din nou la drum, cu obrajii înghețați de asprimea crivățului ce ne biciuia fără milă.

Priveam din când, în când, la barba albită de zăpadă a tatei, care ne apărea atunci asemeni unui Moș-Crăciun din povești, un Moș-Crăciun al blândeții și al dragostei ce ne purta.

După ce străbăteam câteva sate, învăluite în tăcerea nopților de iarnă, ajungeam în satul nostru.

Zgomotul clopoțeilor trezea din somn haitele de câini de prin ogrăzile oamenilor.

Crivățul era stăpân pe întreg satul.

Oamenii dormeau de mult. Doar prin câte un ochi de geam se mai strecura câte o șuviță de lumină ce se așternea pe mormanele de zăpadă, ca un surâs al nopței.

Mama ne aștepta nerăbdătoare. Căsuța întreagă, cu acoperișul ei țuguiat, investmântat în nea, o asemănam unui palat al fericirii și al odihnei. În casă ne aștepta căldura sobei bătrânești și tot felul de bunătăți. Impărțeam daruri surorilor și într'un târziu ne culcam. Spre ziuă, ne trezeam în larma ce-o făceau grupurile de colindători, alcătuite din copii de toate vârstele, înfășurați în surtuțe îmblănite și cu căciuli țuguiate, din blană de oaie și cari urau pe la geamurile gospodarilor. Lămpile se aprindeau iarăș prin case iar lătratul câinilor se amesteca cu vuetul crivățului ce hăuia prin hornuri.

Intreg satul se trezea în cântecele glasurilor nevinovate.

Cete de copilași pornite de prin căminuri sărăcicioase și bogate, se înfrăteau prin datinile rămase din bătrâni.

Cântecele lor vesteau sosirea sărbătorilor Crăciunului. Cu acești copii am colindat și eu, urmărit în bezna nopții de grija mamei.

Alături de ei, am cunoscut bucuria darurilor primite. Covrigi, nuci și colăcei din turtă, adunați în trăistuțe de pânză, erau atâtea motive

de mulțumire după ce cutreerasem întreg satul și ne afundasem căzând de nenumărate ori, în mormanele de zăpadă.

Odată, la un Moș-Ajun, mi-aduc aminte, glasurele noastre urau pe la geamurile gospodarilor.

Lămpile ardeau prin toate casele în semn că suntem așteptați.

O singură casă, dela marginea satului, era învăluită în întuneric și tăcere. Acolo locuia o văduvă cu patru copilași, uitată de oameni, dar nu și de Dumnezeu.

Ne-am apropiat de geam și le-am urat și lor. În odaie, nu ardea decât un fir de iască afumat, în paharul unei candelă, prinos al evlaviei unui suflet necăjit ce nu-și pierduse însă credința.

Șuvițe de lumină licăreau în odaie și se revărsau pe icoana atârnată de-asupra candelăi.

Văduva s'a bucurat de venirea noastră și ne-a chemat în odaia sărăcăcioasă.

Pe un pat de scânduri din apropierea sobei, copilul mai mare zăcea bolnav de mult timp, înfășurat într'un așternut peticit.

La vederea noastră, un zâmbet i-a apărut pe buzele arse de boală și suferință.

Era o noapte sfântă și se bucura și el ca și noi toți.

Sfioși, ne-am apropiat de el și din darurile adunate i-am dat și lui. Sufletul de copil a tresărit de bucurie și dintr'odată, lumina candelăi a strălucit într'o scânteiere mai puternică, iar chipul zugrăvit pe icoană și-a întins mâna binecuvântând asupra noastră și asupra bolnavului.

Femeia și-a îmbrățișat plângând copilul și printre lacrimi, slăvea Dumnezeiasca bine-cu-

vântare dată de aceea, care strângea la pieptul ei pruncul sfânt, prin ale cărui suferințe omenirea întreagă avea să dobândească izbăvirea de păcate.

* * *

Datinile își urmau cursul. Copiii nu mai sfârșiau umblând cu steaua, care indicase drumul magilor rătăcitori spre răsărit. Flăcăii umblau și ei cântând și urând. Urmau apoi cu Brezaia, Irozii, iar de Anul Nou cu plugușorul, semănatul și cu sorcova. Prin ogrăzi apăreau și țigani cu vasilca împodobită cu panglici și mărgele. Casa noastră era deschisă tuturor iar noi copiii ne bucuram de tot ceea ce vedeam la adăpostul dragostei părintești.

Putea să fie crivățul cât de aspru, troenile de zăpadă cât casa, noi eram mulțumiți; o mulțumire după care suspinăm până la adânci bătrânețe. Sunt amintiri cari rămân neșterse în sufletele noastre.

Părintele Timotei își număra mătăniile din șirag și le trecea dintr'o mână într'alta.

Destăinuirile bolnavului trezeau și în sufletul lui aceleași amintiri.

Afară vântul iscoditor după ce cutreerese hoinar peste păduri și crestele munților, lovea în geamurile chiliei.

De undeva de departe pornea tânguirea unui caval. Un cioban coborându-și turma de pe înălțimi își spunea prin cântec dorul de locurile părăsite.

Cântă frumos din caval și cântecul lui imită

susurul păraelor, trilurile de privighetori și foșnetul zefirului strecurat printre cetini și crengi de mesteacăn.

Părintele Ilarion își plimbă privirile cercetătoare prin toate ungherele camerei și începu să vorbească.

Mai târziu, când terminasem liceul, vacanța de vară mi-o petreceam tot în satul meu. Zile întregi colindam prin aceleași zăvoaie ale Sabarului la vânătoare și prin viile din apropierea satului.

Intr'un asfințit de soare, obosit și prăfuit, însoțit numai de câinele de vânătoare mă înapoiam spre sat.

La capătul izlazului din spre moșia Dobrenilor, unde Sabarul după ce se pierde pe sub un mal râpos și se strecoară printre sălcii pletoase, am întâlnit o șatră de țigani nomazi, de curând poposită în acel loc.

Corturi petecite se înălțau de-asupra căruțelor, iar copiii fără cămăși pe ei, se jucau printre catării tolăniți pe iarbă verde și se adunau flămânzi în jurul ceaunelor spânzurate de-asupra focurilor.

Bărbații, tineri și bătrâni, porniseră spre sat pentru a cerși, sau ca să vândă căldări de aramă.

De obicei, prezența unor asemenea musafiri supăra pe săteni, dar cum ei se obligaseră că vor porni curând la drum, jandarmii nu-i alun-gase.

Țigănci murdare, cu desăgi pe umeri și cu plete lucioase împodobite cu monede vechi, amăgeau cu prezicerea viitorului femeile încrezătoare.

Dintr'un cort îmi alergă în cale o țigancă sveltă cu ochii strălucitori. Sâni ei săltau sub o cămașă lucrată cu altițe de arnici. Un șir de măgele roșii îi mângâiau gâtul.

Părul îl avea împletit în cosițe împodobite cu panglici.

Ajunsă în fața mea, se așeză jos pe pământ cu picioarele încrucișate sub corpul ei plin de tinerețe și privind într'un ghioc începu să-mi ghicească.

La stăruința ei am ascultat prezicerile, apoi i-am asvârlit o monedă și am plecat.

M'am îndepărtat de corturile adăpostite de verdeață, dar în minte mi se întipăriseră ultimele ei vorbe: „Necazuri multe și lipsă de noroc“. Văpaia zilelor secetoase nu ceda nici înserării.

De prin alte sate se răspândeau tot felul de svonuri, că s'au ivit oameni credincioși cari cu mult înainte au prevestit seceta ucigătoare, ca o pedeapsă Dumnezeiască pentru toate greșelile omenești. Alții, afirmau că o bătrână vrăjitoare ar fi alungat norii de pe bolta albastră prin farmece făcute, asvârlind în heleșteu broaște cusute la gură.

Fetele din sat, îndemnate de femei slujiseră pe caloianu, păpușa plămădită din humă pe care o conduseră bocind-o până la malul râului, unde i-au dat ca mormânt undele limpezi. Totuși căldura sporea pe zi ce trecea, fără speranță de ploaie.

De dimineața și până seara, soarele usca totul, încât oamenii nu mai ieșau la câmp, lăsând toate în voia lui Dumnezeu.

Intr'o Duminică, bătrânii satului hotărîră o procesiune religioasă și atunci, toți țărânii, femei, bărbați și copii, porniră spre câmp în urma preoților îmbrăcați în odăjdii, alătura de purtătorii de icoane. Pe o miriște s'au rostit rugăciuni de către preoți, iar oamenii cu frunțile plecate în spuza țarinelor lipsite de vlagă, se rugau plângând. Am văzut atunci credința în Dumnezeu care însufletește totul, precum și înfrățirea dintre plugari și pământul câmpiilor noastre roditoare, comori dătătoare de aurul spicelor și al știuleților de porumb. Apoi, cu speranța în suflet, s'au întors la casele lor așteptând ca ruga să le fie împlinită.

Nu de mult timp, după înapoiere, năvala arzătoare a aerului părea îndepărtată de o adiere ușoară a vântului, la care răspundea foșnetul ierburilor uscate ca un murmur al durerii.

Vântul aduna de pretutindeni și grămădea laolaltă crâmpeie de nori, cari cu timpul păreaua uriașe mormane fumurii și împiedicau razele soarelui de a mai pârjoli pământul. Un tunet îndepărtat și prelung, umplu de bucurie sufletele tuturor. Urmară fulgere și spre seară o ploaie binefăcătoare răcori pământul.

Oamenii urmăreau cu privirile lor fiecare picătură și în sufletele răcorite de bucuria norocului, se năștea speranța de mai bine, dorința de belșug.

După câțva timp, am plecat să-mi petrec restul vacanței la un prieten al meu, băiatul unui moșier de pe malul Dunărei.

Trenul alerga prin luncile dintre Sabar și Argeș și după un mic popas făcut în gara Co-

mana, situată în preajma unui lac cu unde limpezi, urcă anevoie pe un drum în serpentină coastele dealurilor de pe cari văd în depărtare terenurile mlăștinoase ale Călugărenilor, umbrite de pădurile de sălcii pletoase și arini cu frunze mișcătoare. Intr'o gară izolată și ascunsă în mijlocul unor castani sălbatici, am coborât pe peronul populat de un funcționar și un hamal cu cozorocul șepcii sfârtecat, cu hainele decolorate de soare. În apropierea barierei am găsit o trăsură trimisă de prietenul meu Olarian.

Vizitiul, un moșneag, puțin încovoiat și viguros încă la vârsta de 60 de ani, cu ochii ca seninul cerului și cu mustața argintată frumos arcuită în jurul gurei, îmi luă bagajele și după ce așază căpestrele cailor, se sui pe capră, tuși, și prinzând hățurile scoase un strigăt voinicesc la care caii o rupseră la fugă pe șoseua mărginită de șiruri de plop ce se pierdea din loc, în loc, ca o dungă de argint prin mijlocul câmpiei înverzită și scaldată de razele soarelui.

Moșul îmi descria moșiile și arătând cu biciul, îmi indica hotarele desființate de înfrățirea hodelor bogate ce se mărgineau spre sud cu dealurile ce profilau în zare malul bulgăresc al Dunării. Vâlcele învăluite în verdeața lanurilor ca niște ondulări întrerupeau din loc, în loc, șesul întins. Săgeți de lumină se împreunau cu luciul bălților ce sclipeau înșiruite pe malul românesc al fluviului.

Spre stânga casele orașului Giurgiu și turnurile bisericilor albeau în ceața orizontului, împreunându-se prin poduri arcuite cu clădirile portului situat în fața Rusciucului, cu străzi și

case prinse ca într'un amfiteatru cioplit în malul de granit.

Adâncit în gândurile nevinovate ale vârstei când planurile făurite pentru viitor se împletesc cu idile imagine ca în povești, priveam uimit splendorile acestei priveliști. De peste tot locul se înălțau cântece de păsări, iar flori de levănțică, albăstrele și sânziene sub adierea ușoară a vântului își împrăștiau parfumul lor.

Din depărtare se auzeau cântecele secerătorilor și ale coșășilor, ca un imn închinat muncii ce-i leagă de pământul țării, cât mai departe de frământările și patimile ce stăpânesc viața de ambițiuni trăită de acei dela orașe. Moșneagul descria cu biciul tot mai des cercuri prin văzduh de când pe o colină se zărea conacul moșiei Olarian situat la marginea satului Luceanca. Caii odihniți, cu coamele în fluturarea aerului, acoperiți de spuma ce albicea marginile hamurilor bătute în nituri de alamă se grăbeau de teama supărării vizitiului ce îi îndemna la mers. În curând am ajuns. În calea mea eși coborând din cerdac prietenul meu. O grădină cu flori frumoase se așternea în fața casei de unde se vedea valea ce cobora spre satele Slobozia și Malul, iar în dreapta o pădure de stejari seculari se lega printr'o vâlcea strânsă între două clinuri de deal, cu o altă pădure, în mijlocul căreia se afla o herghelie de cai. În tovărășia prietenului meu am petrecut cele mai frumoase clipe ale vieții.

Tineretea, lipsa de grijă, ne creia o libertate desăvârșită.

Ziua citeam, iar pe înserate hoinăream pe

câmp, prin pădure sau pe marginea unei bălți ce se lega printr'o viroagă cu Dunărea. Libertatea, îmi dădea o intensă bucurie de viață. În tot corpul simțeam parcă o înviorare, iar vigoarea vârstei dădea sufletului meu hotărîrea de a-mi cere dreptul la fericire. Simțeam o completă descătușare de grijile de tot felul.

De-alungul anilor ce s'au scurs de-atunci, a-rareori cu sufletul zdrobit de atâta durere m'am refugiat în amintirea acelor timpuri ca și când viața mea abia atunci ar fi început. Cu cât mă simțeam mai mulțumit, cu atât mi se părea că destinul mă urmărește cu o suferință nouă, cu suferința ce ți-o dă dorința de a iubi, de a te ști iubit. Trăiam vârsta când femeia reprezintă pentru un tânăr o frântură din Dumnezeu. De la veselie, de la cântece rămâneam în extazul unor clipe ce le așteptam să transforme iluzia de fericire în realitate. Prietenul meu, îmi observa această stare și căuta să-mi fie cât mai apropiat sufletește. Într'una din zile am întârziat mai mult ca de obicei pe câmp. La înapoierea noastră spre casă, în timp ce lumina se îngâna cu întunericul, printre spicele aurii ale unui lan de grâu ne-a apărut niște bucle și mai aurii ale unui căpșor frumos de fată. O rochie albă flutura în adierea vântului, în timp ce cu mâinile întinse în lături, mângâia din mers florile sălbatice ale câmpului. Ne văzuse, și venea spre noi cu un zâmbet ștrengăresc pe buze. Era Laura fiica unui proprietar vecin cu moșia prietenului meu. Mi-a întins prietenște mâna pe care i-am sărutat-o și după câteva cuvinte ne-am despărțit. Am privit în urma ei cum se

pierdea pe potecile din lucerne și prin lanurile de porumb. Toată noaptea chipul ei m'a urmărit. O vedeam aeeva în fața ochilor înaltă, subțire, cu ochii albaștri ca seninul cerului, cu bucelele resfirate de adierea vântului și cu surâsul pe buze. De-atunci, am văzut-o mereu. Mi se părea că însuși natura se întrece în splendorile ei ca să ne fie cât mai desăvârșit triumful tinereții.

Ziua întregă alergam pe câmpiile cu fânețe și flori. La pieptul ei strângea buchețele pe cari le alinta, le vorbea ca unor prietene și le svârlea de multe ori pe undele unui pârâiaș ce uda marginea satului. Prezența prietenului meu începea să-mi fie nedorită. Aș fi vrut să fiu singur numai cu Laura. El observă aceasta și-mi respectă dorința privindu-mă însă cu oarecare neliniște. Intr'una din zile am întâlnit-o prin pădure. Sub bolta stejarilor bătrâni m'a privit speriată ca apoi această sfiiciune să dispară dând naștere unei prietenii. Străbăteam desișul din spre sat și eșind din semi-umbră, lumina soarelui de sfârșit de Iulie, ne luă vederea. La dreapta în vârful dealului se profila conacul moșiei Olaran. La stânga, într'o vâlcea, răsăreau acoperișurile țuguiate ale gospodăriilor din Luceanca grămădite în jurul unei bisericuțe cu turlle îmbrăcate în tablă. Am privit până departe toate frumusețile ce se desfășurau înaintea ochilor noștrii. O priveam ca pe o arătare divină. Laura zâmbi și prin mișcarea mâinilor făcută pentru a-și ridica de pe frunte o șuviță sglobie ce-i acoperea ochii, sânii ei săltau sub bluza de pânză lucrată în altite. Silueta ei feciorelnică bine conturată răspândea un farmec deosebit. Eram cu-

tremurat de simțuri neînțelese. Cu o mișcare ștregărească se apropie de mine încât, simțeam în față suflarea ei. Ca îndemnat de forțe nevăzute am cuprins-o în brațe și buzele noastre s'au împreunat într'un sărut al tinereții. Li spuneam vorbe nesfârșite de dragoste. Ea râdea lăsând ca prin gura întredeschisă să se vadă șiruri de mărgăritare. Cuprinși de vârtejul primei iubiri, pierdurăm simțul vremii. Li sărutai încă odată seninul cerului încercuit în ochii ei și am pornit spre casă pe un drum ce se strecura printre șiruri de sălcii. Fiecare floare a câmpului îi era prietenă. Cunoștea toate colțurile câmpiei și felul florilor adăpostite prin fânețe. Zâmbeam fericiți apusului de soare și urmăream fiecare săgetare de lumină, ce se reflecta printre șuvițele destrămate de norii albaștri, ce se pierdeau cu încetul, odată cu o ultimă lucire a unei gene de foc împlântată în negurile apusului.

În apropierea satului ascunsă printre stogurile de grâu, o mașină de treerat îngھیtea ultimii snopi.

Femei prăfuite își alăptau pruncii adăpostiți de șirile de paie. Sătenii, înegriți de arșița soarelui rânduiau pentru a doua zi căruțele încărcate în dreptul batozei din care răbufneau valuri de praf.

Grămezi de boabe de grâu, aurul muncii, nădejdea tuturor, așteptau dișmuitul în timp ce în depărtare, odată cu vântul înserării ce cobora peste miriștile împeștrițate cu clăi, licăreau focuri aprinse pe vetrele din sat. Pitpalaci ascunși de căldură prin trifoaie se întreceau cu cântecele lor. Laura se simțea par'că stingherită în mij-

locul florilor de prezența mea. Vorbea mereu și râsul ei cristalin îmi mângâia sufletul. Ne luărăm rămas bun și ea fugi repede pe ulița satului îndreptându-se spre casă, dispărând ca o arătare.

Treceam printr'o năvală de simțiri pornită de seva tinereții și simțeam în suflet vibrarea plăcerilor ce creiază înălțarea prin vigoarea vârstei.

Ne-am întâlnit de-atunci aproape în fiecare zi. Prietenul meu era îngrijorat de dragostea mea. El cunoștea lucruri neștiute de mine și într'una din zile îmi spuse deschis că Laura iubește pe un altul. Această știre a fost primul meu contact cu cea mai grozavă suferință. Deceptionat, nu știam ce să mai cred. Adevărul unei afirmațiuni ce mi se făcuse apăsa tot mai greu asupra sufletului meu. În cele din urmă mă hotărâsem să încerc a uita toul. Citeam ziua întregă. Mă simțeam așa de rușinat, atât de doborât încât nici nu mai puteam să mă revolt contra mea însumi.

Culcat pe o canapea cu fața întoarsă spre zid, simțeam o mulțumire crudă de a mă lăsa pradă disperării mele.

După câteva zile, împreună cu prietenul meu, ne plimbam pe marginea bălții. Dela mal pornise spre larg o barcă pe care o conducea Laura văslind voinicește. În depărtare, se conturau zăvoaiele de pe malul Dunărei. Cârduri de pescăruși despicau văzduhul cu sboruri grăbite și planând de-asupra undelor, pândeau peștișorii ce înotau la suprafață. Prin păpurișuri și trestiiile legănate de vânt, cârduri de rațe rătăceau

în căutarea hranei. Lișițe gălăgioase întrerupeau liniștea. Urmăream barca ce sălta în voia valurilor dincolo de ezerul cu adâncimi nămoase.

Câțiva nori negri se adunau pe bolta albastră. Razele soarelui, ici și colo, se mai furișau printre straturile întunecoase. Un trăsnet puternic răsună mânios însoțit de fulgere și nu după mult timp, o furtună puternică se deslănțui ridicând valuri mari ce se sbăteau într'o continuă fierbere. Barca surprinsă, aluneca din val în val, luptând cu adâncimile ce se deschideau pentru a o cuprinde.

Laura, înspăimântat, încerca cu lopețile, să deschidă luntrei un drum spre mal. Era amenințată să piară. Un val furios își prăbuși creasta acoperită de spumă în barca ce trosni sub greutatea apei și se rostogoli.

Ingrozit de cele văzute, am sărit într'o lotcă pescărească și cu toate îndemnurile sătenilor adunați pe mal de a nu porni, am început să vâslesc spre barca ce se vedea ca o jucărie, purtată de valuri. Mugetul vântului, amestecat cu freamătul apelor era asurzitor. Pasările de apă, prin strigătele lor, vesteau o vreme rea.

După multă trudă, am găsit-o pe Laura cu mâinile încleștate pe marginea bărcei răsturnată.

Am ridicat-o, și ajuns la mal, am dus-o pe brațe la casa părinților ei. Datorită răcelei s'a îmbolnăvit grav. Zile de-arândul am vegheat la căpătâiul ei. După serioase îngrijiri, date de un medic înalt și uscățiv la față, s'a însănătoșit.

Eu o salvasem din valurile lacului, doctorul îi redase sănătatea.

Ne făuream planuri pentru viitor și niciodată, în sinceritatea mea, n'am înțeles ezitarea ei de a-mi mărturisi adevărul simțămintelor ce-mi păreau mai mult isvorâte dintr'o recunoștiință, decât din iubire.

Am suferit mult, cu lacrimi în ochi am căutat să înțeleg enigma dragostei. Doctorul venea tot mai des și nu o singură dată, buchetele de flori aduse de el, cu aprobarea părinților, îmi neli-nișteau sufletul.

Intr'una din zile, ne-am oprit pe malul bălței în apropierea corturilor pescărești. Năvodarii însoțeau cu bărcile plasa uriașă ce rătăcea ascunsă sub luciul apei pentru a surprinde în fuga lor pești cu solzi argintii.

Din-spre un boschet de sălcii împletit în răsure, se apropia de noi Feodor, un rus înalt, cu umerii lași. Era căpetenia pescarilor.

Ne-am așezat pe un buștean și ne uitam la acest străin ce arunca priviri spre întinsul apei pe sub marginile pălăriei. Iși umplu luleaua cu tutun și după ce îi dădu foc, începu să ne povestească viața lui despre trecutul care-l determinase să se refugieze în țara noastră.

De fel din ținutul Harcovului, iubise și el pe Vania, fata unui bogătaș, pe care neputând a o lua în căsătorie mai bine pribegise într'o altă țară, decât să o vadă fericită alături de un altul. Amănuntele dragostei acestui uriaș, înduioșase pe Laura care îl asculta cu lacrimi în ochi. Târziu, când ne-am sculat ca să plecăm, apusul înroșise cerul iar balta își colorase luciul liniștit

în purpura înserării în care se reflecta luceafărul.

Rațe sălbatice pluteau pe ape și se retrăgeau spre păpurișuri.

Pecărușii treceau în sboruri grăbite și în liniștea care cobora pretutindenea, am pornit spre sat, lăsând în tăcerea nopții pe Fodor ascultând murmurul apelor și depănându-și amintirile. Simțeam pe zi ce trece, că iubirea noastră se pierdea odată cu proiectele făcute de părinții Laurei cari stăruiau ca ea să se mărite cu doctorul ce o îngrijise.

De-abia atunci am înțeles, dece această ființă, care îmi turburase liniștea sufletească cu fiorii primei mele iubiri, când vorbeam, mă asculta distrată, cu gândul veșnic în altă parte, iar în colțul gurei îi apărea ironia unui surâs.

Eram disperat. Fusesem victima capriciilor acestei fete, care nu cunoscuse niciodată statornicia unei iubiri.

Am plâns multă vreme căutând să înăbuș în sufletul meu suferința și revolta. Săptămâna care a urmat la sfârșitul vacanței, a rămas în amintirea mea ca un basm plin de duioșia unei iubiri curate și cu un sfârșit de decepție, ca prim contact cu iubirea ce se sapă în sufletul meu.

Am plecat dela prietenul meu, ne mai putând trăi în acele locuri unde crezusem așa de mult în fericire, dar nu găsisem decât dezamăgire.

Cu aceiaș trăsură am pornit spre gară printre glugile de coceni și arăturile de toamnă. Mă simțeam copleșit de mâhnire. Valuri de frunze îngălbenite mi le aducea în față suflarea vântului.

tului, când treceam printr'o pădure părăsită de păsări și lipsite de podoaba florilor. Doar chiuitul voinicesc al vizitiului mă făcea să văd în viitor puțința de a învinge orice suferință.

Urmam cursurile Facultății din București și preocupat de grija pentru viitor, căutam să uit tot ce suferisem de pe urma Laurei.

Mă instalasem într'o cameră mobilată cu lucruri rămase gazdei din bătrâni: un pat larg de mahon, o oglindă îngustă cu o măsuță de toaletă în fața ei, o garderobă de lemn de nuc cu ușile sculptate și o mică bibliotecă cu câteva rafturi în care se aflau așezate câteva reviste literare și volumele unui roman. Intr'un colț se afla un fotoliu invalid de un picior și ros de molii, un lavoar de lemn pe care se găsea o cană de faianță știrbită la gură.

Pe perete atârna un tablou și o icoană veche însoțită de o candelă. O pendulă veche, de care atârna două ghiulele, măsură mersul vremii.

Dela cursuri, mă retrăgeam în cameră ca un izolat bătrân sătul de prea multă desamăgiri întâmpinate în viață. Evitam grupurile gălăgioase ale colegilor, iar pe sălile Facultății îmi ocoleam colegele vesele și capricioase. După câteva luni am aflat dela prietenul meu Olarian, singurul care pătrundea în camera mea, că Laura se căsătorise cu doctorul care o îngrijise pe timpul boalei.

Această veste îmi trezi din nou în suflet suferința. Atras de studii, încercam să găsesc alinaarea în cetit. Am muncit mult părinte Timotei.

Glasul bolnavului răsuna stins în cuprinsul chiliei. Zorile roșiatice se oglindeau în geamuri. Lampa, fumegând, așternuse o pată de funingine pe sticlă. Părintele pregăti un ceai în ibricul care sfârâia învăluit de flacările mașinei de spirit. Bolnavul se așeză mai bine între perne și începu din nou să vorbească. După câțiva ani mă găseam într'un local de petreceri. Un taraf de lăutari întrețineau cu cântecele lor veselia tuturor. Nori de fum de țigară se rostogoleau pe de-asupra capetelor învăluind pe gălăgioșii consumatori copleșiți de oboseală. Femei tinere, cu figurile vopsite, cu buzele înroșite și sprincene creionate, petreceau cu bărbații. Priviri curtenitoare rătăceau dela o masă, la alta, încât, nu se știa până la urmă cari dintre bărbați vor stăpâni brațele femeilor.

Intr'un grup, am zărit-o pe Laura. La început am crezut că este vorba de o singură asemănare, sau că ochii mei împăienjenăți de nesomn fac o greșală. Dar nu, era ea.

Când m'a văzut, pe figură i s'a crispat un zâmbet care se pierdea printre ridurile prea de timpuriu apărute pe fața ei.

Dintr'un colț al localului, patronul urmărea toate gesturile și activitatea femeilor. Mărunt și slab, cu fruntea palidă crestată de sbâncituri subțiri, urmărea mișcările tuturor ce munceau pentru pricopsirea lui. O barbă lungă se rezema pe reverul hainei stropit cu pete de grăsime. Pensionarele localului, căutau să fie cât mai mult pe placul proprietarului și ținând tovărășia clienților, îi îndemna mereu să bea din sticlele

îngrămădite pe masă, gândindu-se la procentele ce li se cuveneau la plata consumației.

Toată tocmeala dragostei se desfășura în local: intimități desmățate, râsete grosolane, mângâeri pe pulpele picioarelor și târguiala plăcerilor de tot felul.

Târziu, s'a apropiat de mine sfioasă. Eram înmărmurit și nu înțelegeam nimic din cele ce se petreceau cu această ființă, pe care o iubisem atât de mult.

Am părăsit împreună localul. Ajunși în camera mea, mi-a povestit toate întâmplările dela ultima noastră despărțire.

Se căsătorise fără să pună prea mult preț pe această căsătorie.

Soțul ei, fusese atras de dragul zestrei nu de vre-un sentiment sincer, așa cum crezuse.

În curând, toată averea și tot ce moștenise a înstrăinat pentru acoperirea datoriilor contractate. Când s'au văzut complect ruinați, soțul și-a dat singur sentința tuturor greșelilor săvârșite.

A plâns, și-a cerut iertare, bine înțeles prea târziu, și țeava revolverului aplicată pe tâmplă a fixat pentru totdeauna sfârșitul unei vieți ciudate.

La început, a fost ocrotită de rudele ei, mai târziu, i s'a promis o slujbă de prietenul unui unchi, cu care a trăit multă vreme.

Dintr'o nenorocire trecând în alta, a ajuns pe cea din urmă treaptă a decăderii morale.

Am oprit-o la mine. În ființa aceea firavă, în femeia care fusese a tuturor, îmi vedeam prima năzuință a dragostei mele. Voiam s'o aduc pe

calea cea bună și să o redau societății așa cum o recunoscusem pe vremuri.

Zile de-arândul am îngrijit-o. Am încrecat s'o fac să uite toate suferințele.

O ocroteam ca pe un copil, munceam ca s'o văd cât mai mulțumită.

Nădăjduiam să îndepărtez amintirea vieții ce o trăise până atunci. Când mă încredeam mai mult în succesul meu, a dispărut dela căminul nostru ca să revină după câteva zile mai decăzută, mai doborâtă de vicii și de destin.

Aveam o nouă Laură în fața mea. Prea mult fuma și de câteva ori am surprins-o ascunzând ceva la auzul pașilor mei.

Mai târziu am aflat. Era drogul miraculos care o făcea să uite totul, care o transporta în lumea visurilor și o făcea să aibă sticloasă lumina ochilor.

Incercam să o sustrag din sgomotul localurilor de noapte în cari se frământau patimile și josnicia și cu cât stăruiam mai mult, îmi dădeam seama că la insistența ei, coboram eu în loc să o înalț pe ea până la mine.

Odată, într'un local, m'am asociat unui grup de jucători de cărți și alături de ei, am început să simt plăcerile cartoforului : nopți pierdute, și enervări de tot felul. De multe ori mă căuta, plângea și stăruia să o însoțesc.

Cu timpul, mi-am uitat părinții, prietenii, mi-am neglijat profesiunea, tot pentru femeia care m'a învățat să nu mai pot rezista desfrâului.

Eu o salvasem pe vremuri dela moarte, ea mă târâse pe panta decăderii morale.

Am întovărășit-o în casele cu femei ce-și vând dragostea. Am văzut-o în mijlocul amanților dela cari primea banii cari ne asigurau existența.

În nenumărate rânduri am găsit-o în casele de moravuri dintr'o mahala în care, pe străzi întregi, trecătorii erau pândiți de invitații mute, de surâsuri, de chemări decoltate.

Fete brune sau blonde, așteptau în dughenele lor mușterii dragostei, stând urcate pe mese cu brațe goale, sau răsturnate pe canapele făcând pasențe.

Bărbații priveau pe furiș când la una, când la alta, nehotărându-se pe care s'o aleagă.

Nimeni, sub impulsia senzualității, nu mai vedea minciuna fardurilor ce acopereau ridurile și paliditatea bolnavelor.

Ciorapii de mătase acopereau picioarele cu răni sifilitice sau varicoase.

Lucrătorii în bluze albastre și albicite de sudoarea muncii eșau fluerând de prin case, în timp ce amanții fetelor îi numărau ca să calculeze câștigurile prostituatelor pe cari le păzeau și cărora le apărau de multe ori interesele la nevoie.

În strada plină de gunoaie se aruncau lighele cu apă, iar de prin camere se auzeau scârțâitul somierelor.

Nopti de-arândul căutând-o rămâneam prin localuri în care veselia se transmitea dela o masă la alta, iar când beția punea stăpânire pe toți, de pretutindenii se aruncau serpentine de hârtie și ploua confete, în sunetele orchestrei care te asurzea.

Printre mese, perechi de cheflii porneau la dans. Femei și bărbați se căutau între ei, iar acei ce nu dansau, cu surâsul pe buze și cu aprecieri răutăcioase urmăreau pe dansatorii înflăcăriți de căldură și de dragoste.

Intreg localul devenea un infern, din care se desprindeau bârfeli, jurăminte de dragoste și obscenități însoțite de suspine sau de înjurături grosolane.

Intr'o noapte, mă găseam într'un club ; pierdusem o sumă mai mare de bani și râsul triumfător al câștigătorului îmi rănea sufletul.

Dela mesele de joc din jurul nostru, se îndreptau spre mine figurile somnoroase ale cartoforilor cari îmi aruncau tot felul de insulte.

Sub abatjuru-rile luminoase, monede alunecau pe luciul mesei trecând dela o mână la alta.

În sală era cald și nori de fum de țigare se rostogoleau din gurile ce insultau și scuipeau pe jos.

Prin ungherele sălei pânze de paianjeni înegrite de fum, pe pereți în oglinzile atârinate se profilau figurile obosite și enervate ale jucătorilor.

Când conflictele luau proporții erau aplanate de patron, un grecotei gras și cu mușchiulatură de atlet.

Toți îl știau de frică pe Iane, care considera ca prieteni pe cei cu bani și îi asvârleau pe ușă pe calici, ce făceau pe chibiții în spatele jucătorilor.

În noaptea aceea, mai amărât ca în alte seri, mă luasem la ceartă cu acela care îmi câștigase banii trișând la cărți.

Protestările mele fură curmate de intervenția patronului, a cărui mână o simții cum îmi strângea ceafa ca într'un clește și care mă asvârli în stradă ca pe o sdreanță.

În cădere mă lovisem la cap de bordura trotuarului și buimăcit, simțeam că aerul răcoros al nopții îmi făcea bine.

Sub mine, caldarâmul străzii era un pat comod. Plămâni mei absorbau setoși aerul curat. După câțva timp, am început să-mi revin simțind vâjieturile capului. Nu știam aproape unde mă găsesc. Un câine vagabond îmi lîngea mâinile.

Pe cap simțeam urmele loviturilor. De pretutindeni mă urmărea par'că râsul triumfător al câștigătorului. Undeva departe, se auzea semnalul dat de paznicii de noapte și șueratul lor întrerupea liniștea nopții. M'am proptit în mâini ca să-mi ridic corpul trudit de oboseală și de durere. Simțeam în gură acreala care ți-o lăsa băutura, iar scuipatul îmi era îngălbenit de fumul de țigară. M'am ridicat. Picioarele îmi tremurau și mergeam împleticindu-mă.

Din cafenele, cheflii se îndreptau spre casă, odată cu ivirea zorilor. Ca un câine fără stăpân, alungat și bătut m'am ascuns după colțul unui zid.

Îmi era rușine de mine însumi, de acei care mă batjocorisera și simțeam cum clocotește în sufletul meu revolta unui învins al soartei, a unui învins de semenii lui.

Vremurile copilăriei îmi apăreau înaintea ochilor curate și luminoase ca și strălucirea primelor raze ce redeșteaptă natura întregă, și

oglundindu-se se resfrâng pe câmpiile întinse, în fiecare picătură de rouă.

Glasuri răgușite de cheflii întrerupeau liniștea de care simțeam că sufletul meu avea nevoie.

Târziu, o văzui pe Laura. Trecea grăbită fără să știe poate de unde vine și unde merge. Am strigat-o, și speriată s'a oprit din mers. Aflase delă Iane de cele petrecute și, văzându-mi figura atât de schimonosită, mâinile ei mi-au mângâiat obrajii înroșiți de revoltă, de rușinea care îmi svâcnea în suflet.

Un ultim client al cafenelei se pierdea în întuneric împleticindu-se și el din cauza băuturii și botocănind pe caldarâmul străzei. Era dușmanul care mă hulise și îmi svârlise în față scuipatul desconsiderării lui. Când îl văzui, simții cum sângele alerga tot mai navalnic prin vine și inima îmi svâcnea să-mi spargă pieptul. Ochii mi se împăienjeniseră, iar mâna cu care o țineam pe Laura se înfipse atât de adânc în brațele ei, încât scoase un strigăt de durere.

Ideia de răzbunare punea în acel moment stăpânire pe mine.

Dacă judecătorii ar ști cari sunt stările sufletești ce determină pe mulți să ridice cuțitul și să-l înfigă într'un corp omenesc, ar aplica pe-depse mai ușoare.

El trecu înaintea noastră fără să ne vadă, continuându-și drumul cu pași nesiguri.

Indemnat de Laura, am pornit în urma lui. Voiam să mă opresc, îmi dădeam seama la ce rezultat mă poate duce nesocotința mea.

Pe o stradă întunecoasă l'am ajuns. Din depărtare, un felinar își răspândea șuvițele-i sără-

căcioase de lumină. În adâncul sufletului meu, undeva în inconștient se mai dădea o luptă între binele și răul din mine. Care avea să învingă ? Laura observă ezitarea mea și apucându-mă de umăr, mă întoarse cu fața spre ea.

Cu tot întunericul nopții, i-am văzut privirea plină de ură săgetându-mă, iar vocea-i hotărâtă și aspră îmi șueră în urechi :

Ce mai aștepti ? Bani tăi se găsesc în buzunarele lui. Te-a lovit, te-a umilit, e rândul tău lovește-l. Răsbună-te !

Enervat peste măsură cum eram, și ațâțat și de aceste îndemnuri, m'am apropiat de el. Când m'a văzut, a tresărit, și-a revenit însă repede și abia am avut timpul ca să-i înlătur pumnul care se pregătea să mă lovească.

Atunci mâinile mele s'au înfipt în jurul gâtului lui și am strâns, până ce degetele mi s'au întâlnit pe beregata lui.

S'a svârcolit în strânsoarea mâinilor mele, m'a sgâriat, dar cu puteri pe cari eu nu le bănuisem vre-odată, l'am învins.

Horcăiturile aceuia care mă batjocorise cu puțin înainte, îi atrase în ajutor un paznic de noapte.

Am fost arestat, cercetat și asvârlit într'o închisoare unde mă găseam înconjurat de oameni de cari societatea se apăraseră izolându-i.

În fiecare zi eram adus într'o mașină pentru a fi cercetat la cabinetul de instrucție. Prin întrebări meșteșugite, căuta să afle dacă atacul meu n'a fost făcut în scopul de a-mi jefui rivalul. Printre gratiile unei ferestre, priveam mul-

țimea oamenilor și râvneam la libertatea pe care o pierdusem.

Mi se puneau tot felul de întrebări ca să descopere dacă n'am avut complici la tentativa de tâlhărie, așa cum se calificase fapta mea, tentativă care mi se repeta mereu, fusese curmată din împrejurări independente de voința mea.

Am declarat întreg adevărul, arătând că l'am atacat pe acel ce mă lovise, scoțând chiar în evidență, lipsa de intențiune de a-i lua din buzunar banii de care el mă jefuise înșelându-mă la cărți.

N'am fost crezut și după șase luni de prevenție, în care timp s'a dat ordonanța definitivă și concluziunile procurorului, am ajuns în fața juraților.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sala era plină de oameni din toate straturile sociale.

Din locul în care mă găseam, alături de jandarmii care mă păzeau, priveam buimăcit șirurile de scaune din fața mea ocupate de jurații nerecuzați, de procurorul care din locul unde se afla, îmi urmărea orice gest prin geamul monoclului înfipt sub sprânceana ochiului drept, dintr'o necesitate sau din fantezie.

Judecătorii, în robe priveau distrați mulțimea din sală cercetând par'că numărul asistenților ca la un spectacol. Grefierul, ca un regisor, răsfoia printre filele smângălite ale dosarului și se interesa de numărul martorilor prezenți.

Pe banca apărării un grup de avocați și avocate dintre cari una pistruiată și cu nasul încovoiat, alta cu părul încărunțit discutau asupra

încadrării în textul penal a faptei săvârșite de mine.

În fața judecătorilor, se înălța pe masă sfânta cruce, ca o încurajare, ca o mângâere pentru sufletul meu dornic de reculegere. Privirea mi se fixă pe corpul sângerat pironit pe crucea de lemn.

Blândul Christ a suferit chinurile răstignirii pentru noi toți, și câți oameni au înțeles măreția sacrificiului făcut pentru binele aproapelui ?

Imi reaminteam cuvintele lui Ernest Renan : „Omenirea, în întregimea ei, ne înfățișează o adunare de ființe josnice, egoiste, superioare dobitocului prin faptul că egoismul lor e mai cugetat. Totuș, în mijlocul acestei vulgarități uniforme, se ridică spre cer coloane ce dovedesc o omenire mai nobilă. Isus este cea mai înaltă din aceste coloane ce arată omului de unde vine și la ce trebuie să năzuiască. În el s'a condensat tot ce este mai bun și înalt în firea noastră”.

Glasul prezidentului mă făcu să-mi ridic privirile de pe crucifix. Se adresa juraților spunându-le ; jurați și legați-vă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, că veți cerceta cu cea mai întinsă luare aminte faptele ce se vor aduce în greutatea inculpatrului; că nu veți trăda nici interesele acuzatului nici ale societății care-l acuză”.

După jurământul juraților și citirea actului de acuzare îmi începui destăinuirile. Istoricul suferințelor mele înduioșase pe mulți. Vorbeam convingător, ca unul care-și recunoaște greșala și făgăduiește să se îndrepte. A urmat ascultarea martorilor.

Toți clienții clubului trecură prin fața judecătorilor, jurând pe Sfânta Cruce că vor spune numai adevărul.

Destăinuirile lor pregătite mai din'ainte, se asemănau între ele și dacă ași fi putut, aș fi strigat în fața tuturor, că acești oameni lipsiți de orice scrupule, neînțelegând niciodată raționalul conștiințelor curate, e ca o desconsiderare a justiției îngăduința ca ei să pună mâna pe Sfânta Cruce și să jure că vor spune adevărul, când întreaga lor viață e o minciună și au ca fundament al conștiinței lor, înșelăciunea.

După audierea martorilor procurorul și-a rostit rechizitorul, și par'că aud și acuma glasul strident al aceluia obișnuit să creeze acușări și care urmărea să vadă ce efect produc în sală vorbele lui.

Zâmbete sarcastice porneau din colțul gurei accentuându-i și mai mult ridurile obrazului.

Afirmațiunile lui erau contrarii adevărului, ocolind prin fraze alese substratul procesului meu sufletesc.

Acești oameni, apărători ai ordinii, ai interesului societății pe care o reprezintă, dacă ar înțelege drumul Golgotei impus de multe ori inculpațiilor de tribulațiunile destinului, ar isbuti să înlăture printr'un examen psihologic multe erori judiciare, cari în mare parte sunt determinate printr'o greșită înțelegere a modului cum s'a creiat o acușare, și neținându-se în seamă mijloacele de anchetare, cari fură acușărilor afirmațiuni ocazionale, afirmațiuni ce ajung să ia aspect de realitate până la osândirea unui om nevinovat.

Din rechizitoriu desprindeam câte-odată fraze pătimăşe. Adevărul era în întregime denaturat şi nu se urmărea decât afirmarea isbândeii printr'o condamnare.

Imi striga în faţă ticăloşia mea şi că am voit să omor pentru a-mi jefui victima.

De pretutindeni eram urmărit de privirile duşmănoase ale oamenilor din sală şi mă simţeam intimidat de pornirea tuturor împotriva mea.

Apărarea mi-a susţinut-o un tânăr avocat numit de asistenţa judiciară.

Par'că aud şi acum glasul blajin al apărătorului, care isbutise să scoată la iveală cauzele determinate ale culpei mele. Juraţii, ascultau cu atenţiune şi urmăreau fiecare gest, fiecare întrebare ce-o puneau oamenii de răspunsul cărora depindea libertatea mea. Afirmaţiunile procurorului erau înlăturate şi am văzut femei cari plângea în sală căci povestea suferinţelor evocate de apărătorul cauzei mele, se apropia de suferinţele multora din ele. Avocatul pusesese stăpânire pe întreaga sală şi scoase în evidenţă umilinţele suferite de mine.

După rezumarea desbaterilor făcută de preşedinte, juraţii s'au retras să elibereze şi după un timp îndelungat reîntorcându-se în sală, în tăcerea care apăsa greoaie, primul jurat cu mâna pe inimă rosti formula sacramentală prin care eram găsit vinovat.

Am fost condamnat la un an închisoare, condamnare prin care societatea m'a alungat ca pe un om periculos ordinii sociale.

Un jandarm m'a luat de braţ şi m'a târât în

coridorul care unește sala de ședință cu subsolul Tribunalului unde se află instalată închisoarea.

Eram buimăcit. Nu știam ce să cred. Spre seară cu aceiaș mașină am fost transportat la închisoare unde șeful gardienilor îmi întinse costumul vărgat al deținuților condamnați.

Tovarășii de cameră m'au primit cu glume și tot felul de ironii.

Pentru mulți dintre ei, eram un începător și din obligațiunea de tovarăși de suferință, fusei încurajat de ucigași de meserie cari așteptau să le vină termenul de judecată.

Nu auzeam nimic. Urechile îmi vâjâiau, capul îmi era amețit. Intreaga cameră se învârtea cu mine și am căzut sdrobot pe patul acoperit cu rogojini și întesat cu ploșnițe.

M'am trezit tremurând în infirmeria închisoarei. După trei luni, vindecat, am fost repartizat la un atelier de țesătorie.

Am voit să-mi curm șirul vieții, dar, slujbele religioase din biserica închisorii îmi înlătura disperarea și îmi mărea credința că voi putea dobândi prin rugăciuni iertarea lui Dumnezeu și că adevărul curat va ieși la lumină. S'au scurs acele zile, greu, apăsător, infinit de încet. Doream libertatea cu disperare.

La terminarea pedepsei, îngrozit de tot ce este omenesc, de toate obligațiunile sociale ce au un substrat de neajunsuri pentru acei de jos, am alergat să văd casa în care mama îmi dăruise viață din viața ei. Voiam să plâng, să mă pocăiesc, să cer iertare părinților.

Din căsuța mică și teșită sub acoperișul țugiat de tablă, mi-a eșit în cale numai mama,

îmbătrânită ca și casa ce-și plecase pereții corojiți de ploii, de viscole, de ani. M'a cuprins în brațele ei și cu obrazii lipiți de ai mei, am plâns mult timp împreună.

Obrazul meu lovit și scuipat de dușmani, a fost spălat de sărutul sincer al mamei dela care am dobândit iertarea pentru tot ce greșisem, pentru durerea ce-o pricinuisem tatălui meu care se odihnea în cimitirul satului, laolaltă cu enoriașii pe cari îi condusesese sufletește șase decenii“.

O tuse seacă întrerupsese destăinuirile călugărului obosit, care cu obrazii aprinși de căldură, își roti privirile spre albul tavanului. Un surâs amar îi tremura în colțul gurei. Suflarea era ca un suspin ușor. Se părea că viața vrea să înceteze. Povestirea par'că topise mersul vremii. Totul părea năruit, destrămat într'o celulă, într'o chilie.

Un geam se deschise împins de suflarea vântului prevestitor a ploaie și se simți imediat năvala aerului curat, în timp ce sângele bolnavului îi svâcnea în tâmple sub dogoarea febrei. Iși reveni din toropeala în care căzuse și mâinile lui slabe, acoperite de o piele străvezie se ridicară, iar degetele uscate prinseră un crucifix atârnat în perete la căpătâiul patului. Buzele uscate și crăpate se lipiră de chipul Mântuitorului. Frațele Timotei, îi ajută să se așeze între perne, iar suferindul, începu să vorbească.

„Trecuse un timp îndelungat. Nu mai știam nimic despre femeea care îmi năruise sufletul și mă făcuse să cunosc toate umilințele și suferințele.

Intr'o noapte, pe când rătăceam pe străzi, un cunoscut de pe vremuri, îmi spuse că Laura trăește cu un tânăr pe care îl mâna pe aceleași căi ale desfrâului.

Am simțit în suflet revolta omului conștient de pericolul ce-l amenința pe un semen al lui. Mi-am încleștat pumnii și am jurat că voi împiedica această nenorocire.

A nu-l salva pe acel tânăr din ghiarele pierzării, era ca și cum n'ai sări să-i tai funia aceleia care e pe punctul de a muri strangulat.

Dorința de a face bine, puneă tot mai mult stăpânire pe sufletul meu. Uitasem de tot ce suferisem. Din înălțimile considerațiunilor de a face bine aproapelui, ca un balsam picura în sufletul meu nădejdea. Hotărârea mea îmbrăca forma consistenței și fie ce pregătire de a descoperi pe Laura, era ca o licărire a conștiinței mele, ca un grăunte de cristal desprins dintr'un maldăr de gunoaie.

Peste câțva timp, într'o noapte geroasă de iarnă, după ce rătăcisem prin diferite mahalale, mă înapoiam spre casă cu capul ascuns sub o căciulă cu urechile acoperite de gulerul paltonului. Oameni întârziați se grăbeau spre casele lor. De prin localuri se pierdeau în noapte cântecele și strigătele chealiilor. Crivățul răbufnea prin ușile deschise vârtoarea de cristale de gheață, ca un ventilator uriaș pus în mișcare de forțele naturei.

Pe podul Dâmboviței mi-a eșit în cale un câine flămând, și cu blana încâlcită de murdăria gunoaielor pe unde se adăpostea.

Incovrigat ca un semn de întrebare, cum m'a

văzut s'a apropiat de mine. M'am oprit din mers, eram singuri în noapte. El vedea în mine un protector cu toate că și eu eram singur și lipsit de ocrotire în fața aceluia cari mă ocoleau ca pe un vagabond eșit din închisoare. O năvală a crivățului ne învăluia ca într'o vâltoare.

Undeva departe, obloanele trase ale unui han, închideau intrarea unei prăvălii.

Am pornit mai departe cu câinele după mine și ne-am despărțit în poarta casei unde locuiam.

Peste noapte am avut tot felul de vise urâte iar dimineața când m'am deșteptat eram mai oboșit decât când mă culcasem.

La câteva zile, am aflat locuința femeii pe care o căutam. Într'o noapte, târziu când întu-nericul învăluia totul, doar câteva stele tremurându-și scânteierea pe cer, am pătruns în camera ei. La vederea mea a tresărit îngrozită ca în fața unui judecător. Genunchii îi tremurau sub cămașa subțire. Mi s'a părut că mă scufund de-odată într'o vâltoare de flacări, urmărit de o singură privire.

Prin întreg corpul meu sângele clocotea. Nu mai putui suporta această stare, în care ceva bolnăvicios zăcea.

La început a voit să fugă, să strige după ajutor, dar mâinile mele i-au încercuit mijlocul.

Am trântit-o pe patul ei moale al tuturor voluptăților și mâna mea dreaptă s'a înfipt în jurul gâtului ei. Câteva horcăeli și brațele i-au căzut neputincioase. Buzele ei crispară un rânjet, privirile îi rămaseră sticloase.

O întinsei pe pat nemișcată, o pipăii fără să vreau pe obraji, pe mâini. Erau reci, căci sufle-

tul părăsise corpul tumefiat de boale. Liniștit am părăsit casa. Poliția a cercetat mult timp ca să descopere pe autorul crimei. Am voit să mă prezint procurorului și să-i destăinuesc fapta săvârșită, dar judecătorii cari condamnă pe cei nevinovați, cui dau socoteală de eroarea săvârșită? Conștiința, ca o supremă justiție îmi impusesese exterminarea unei ființe, pentru salvarea aceluia cari puteau s'ajungă, ca și mine, niște sdrențe sociale sub îndemnul ei.

* * *

Intr'o dimineață, înainte de ivirea zorilor, am rătăcit pe străzi, și pașii mi s'au îndreptat spre satul meu. Când soarele era înălțat pe cer, ajunseseam în apropiere de satul Vodreni. Ambele țărături ale Sabarului ofereau un tablou frumos. Pe malul de apus, se întindeau câmpiile de pășunat, până unde zăresc ochii valurile de verdeață și cari în depărtare par'că se înălțau în spre albastrul cerului.

Spre moșia Cătunului, lanurile de grâu mlădiate de suflarea zefirului înfrăteau moșiile învecinate.

Soarele de curând răsărit, învăluia în ploaia de raze strălucitoare câmpia, încât, totul respira frăgezime și frumusețea unei dimineți învăluite în liniște.

Un miros tare se ridica din pământul umezit de rouă și aerul proaspăt plutea ca un vâl de-a-supra florilor și lanurilor de grâu.

Am privit înmărmurit atâtea frumuseți ale

naturei și mi-am dat seama de tot ce greșisem până atunci.

* * *

A urmat apoi războiul. În noaptea de 14-15 August 1916 clopotele tuturor bisericilor, prin dangătul lor trist vesteau angajarea Țării în războiul deslănțuit cu doi ani mai înainte. Glasuri de aramă prevesteau începutul unui calvar de suferințe și care aveau să necesite suprimarea vieților omenești, în timp ce batalioanele de ostași se revărsau în Ardeal, prin trecătorile Carpaților.

În mulțimea entuziasmată care pornea să-și facă datoria către Țară, nu se mai știa nimic de trecutul fiecăruia.

Imbrăcămintea, pușca și casca de oțel uniformizau pe luptătorii cari aveau să înfrunte moartea și toate neajunsurile. Separațiunile pe clase sociale, cu tot ansamblul de considerente formulate în timp de pace, cedaseră locul unei apropieri, în care predomina ideea de sacrificiu.

În gropile comune, locașul de odihnă, toți de o potrivă de bogați în fapte eroice și fără a se mai face vre-o distincție de cultură, au complectat numărul celor 800.000 de eri, ale căror oseminte mai albesc și astăzi prin locurile neumbate ale munților.

Urmăriți de mizerii și de lipsuri, ostașii și refugiații din câmpiile Munteniei, au cunoscut pe teritoriul Moldovei grozăvia tifosului exantematic care secera viețile oamenilor, în timp ce hoarde rusești cutreera satele și necinșteau fe-

meile și copilele rămase pe la căminurile lor.

În vara anului 1917, armatele refăcute se ridicau din nou prin avântul patriotic. Am plecat pe frontul de luptă și am străbătut câmpii pustiite, sate distruse și păduri de cruci în jurul bisericilor, locașuri de odihnă sufletească. N'am să uit niciodată bombardarea unei localități de către avioanele inamice. Bombele asvârlite năruise spitale pline cu răniți și împrăștiase moartea între femei, bătrâni și copii nevinovați. În căutarea unui bun prieten de a cărui soartă nu mai știam nimic, am găsit pe prispa unei case țărănești, o femeie al cărui cap fusese retezat de șchița unei bombe și al cărui copil de câteva luni, morfolea încă cu buzele lui înfometate sfârșurile cari cu puțin înainte îi susțineau viața.

Intr'o ogradă, oamenii satului cari scăpaseră cu viață, înșiruiseră pe o rogojină cadavrele unei întregi familii.

Privirile ochilor neînchiși de groaza clipelor trăite, păreau că sfredelesc înălțimile bolților albastre și cerșesc îndurare și pentru alții. Pe fundul unei gropi săpată în spatele frontului am văzut înșirate cadavre de Români, Germani, Bulgari și Unguri. Acelaș pământ pe care unii îl apăraseră cu îndârjire, iar alții doriseră să-l cucerească, îi acoperea pe toți laolaltă fără nici un fel de părtinire. Pământul din care am pornit și care ne hrănește cu bogățiile lui, oricâtă patimă ar exista și orice progrese ar face știința asupra mijloacelor de luptă, tot el este biruitor, întrucât în el ne pierdem pentru totdeauna.

Războinicii viteji au existat în toate vremurile, dar, eroismul și biruințele lor n'au fost

decât prilejuri pentru perpetuarea neînțelegerilor dintre popoare.

Patimile șovine cultivate în timp de pace, întrețin în anumite cazuri, impulsivitatea ambițiilor diplomatice, cauzatoare de deslănțuiri războinice.

Un neam își laudă rasa prolifică și dorește totuși marasmul războinic pentru a-și epuiza surplusul de vitalitate care-și pretinde drepturile ce le are la viață.

*
* *

La Sticlăria, pe Valea Cașinului am intrat în luptă și în atacurile date la baionetă am descoperit ferocitatea ce există în om, și care atunci când este excitată la adăpostul admisibilității, devine animalică mai ales sub apanajul eroismului.

Intr'un făgaș de pe coasta unui munte, pe doi răniți inamici îi surprinsese moartea acoperiți de sângele rănilor și cu mâinile încleștate unul în beregata celuilalt. Alergam în vijelia morții, sub ploaia de gloanțe și prin perdeaua rafalelor de mitralieră în urmărirea dușmanului.

Omenescul cizelat de gradul de cultură dobândit în timp de pace, era înlocuit cu starea atavică de cruzime, căci era o întrecere în a străpunge cu vârful de baionetă corpurile omenesti.

Intr'o luptă prinși în perdeaua barajului de artilerie și în șueratul focurilor încrucișate de mitralieră, în timp ce tovarășii de luptă cădeau pe panta unui munte, ne-am lipit de pământ și

atunci privirile mele afundate în covorul de verdeață a urmărit o clipă mersul liniștit al unei gărgărițe ce se strecura în căutarea hranei, străină ca și întreaga natură de nebunia omenească.

La cota 325 au pierit din rândurile noastre mai mulți gradați. Pe unul l-am înfășurat în bucăți de tablă luată dela cutiile de munițiuni, pe celălalt l-am înmormântat sub un ștejar pe trunchiul căruia i-am săpat cu vârful baionetei numele.

Imi reamintesc de nopțile de toamnă trăite în tranșee în împărăția morții, la Viroaga Beiului de-asupra satului Grozăvești, bombardat în continuu de artileria inamică.

La Poiana lui Boboc și Coșna se dădeau lupte înverșunate. Opriți pe versantul aceluiași munte la distanță de câțiva metri, încăerările erau dese.

Intr'o noapte, prin întuneric m'am târât din prima linie să inspectez posturile de observație. Pe un soldat l'am văzut cu capul plecat pe armă. Crezându-l adormit, i-am lovit cu piciorul gamela ca să-l trezesc și nefăcând nici o mișcare, m'am aplecat asupra lui. Un glonț îi spărsese fruntea și murise. În noaptea întunecoasă, singur numai cu el în postul de observație, m'am îngrozit de urgia războiului.

L'am luat în brațe și l'am târât spre tranșeele noastre, pentruca altul să-i ia locul. În fața atâtor grozăvii, când vestonul meu mirosea a sânge omenesc, mă gândeam la cele suferite în închisoare pentrucă încercasem să mă răzbun împotriva unui om care mă insultase și mă înjosise. Pentru o tentativă de tâlhărie, am stat

în închisoare, și pentru isprăvile de vitejie cari se calculau după numărul oamenilor măcelăriți în luptă, am fost avansat și decorat.

Par'că văd și acuma șirul de camarazi de ai mei, înțepeniți în fața generalului care ne mângâia părintește când ne prindea pe piept, distincțiunile de vitejie dându-ne apoi ca exemplu celorlalți.

Eram mândru de elogiile ce mi se aduceau pentru felul cum capturasem o patrulă inamică și când privirile mele pline de mulțumire au descoperit pe Locotenentul adjutant ce însoțea pe bătrânul ostaș, am rămas înmărmurit. Procurorul, care altă dată mă acuzase, îmi citea ordinul de zi de avansare pentru meritele mele de ostaș.

Figura lui era brăzdată de cute adânci și monoclul sta prins mai mult între ridurile feței decât sub arcada ochiului.

* * *

În luptele dela Oituz am trăit laolaltă cu flăcăii din satul meu ca în anii copilăriei.

De multe ori îmi reaminteam de Laura pe care o sugrumasem. Dar ce mai însemna pentru conștiința mea degajarea unui suflet dintr'un corp distrus de orgii, când în toiul luptelor doboram atâția nevinovați, când conștiința omului rar dacă mai asvârlea o scântee asupra sufletului.

Îmi aduc aminte de o întâmplare din munții Coți. După retragerea trupelor noastre, bătrânii satelor fuseseră obligați să îngroape cadavrele Românilor.

Intr'un mărăciniș, un sătean descoperi cadavrul intrat în putrefacție al unui locotenent român și ale cărui cisme îi plăcuseră cioclului improvizat. S'a căsnit să i le scoată și neputând, i-a retezat cu toporul de cioplit cruci, picioarele dela genunchi și le-a băgat apoi într'un sac. Neobservat de nimeni, s'a strecurat pe o potecă ce ducea spre casa lui ascunsă într'un vârf de deal. Infricoșat de fapta urâtă ce-o săvârșise, în drum îi părea că vede numai cadavrul ciopărțit de mâinile lui de creștin. A început să se grăbească ca să scape de povara sacului, când, i s'a părut că o voce îi striga : „De ce mi-ai ciopărțit corpul măi frate ?”. Inspăimântat a scos un strigăt de durere, iar sacul l'a asvârlit în fundul unei văi. De atunci cu mințile rătăcite cutreeră satele și repetă mereu aceleași cuvinte.

Conștiința surprinsă de sacrilegiul săvârșit, l'a pedepsit.

* * *

Incheerea armistițiului m'a găsit la Poiana lui Boboc și atunci am văzut entuziasmul stârnit de dorința de pace.

Cuvântul „pace” răsuna din tranșeele fost inamice. Era o înfrățire generală. Ostașii cari se urmăriseră prin crenelele de observație ale tranșeelor, se îmbrățișau cu lacrimi în ochi.

Pacea înfrătea din nou popoarele. Tunurile și mitralierele erau asvârlite pe postamente și rămâneau ca niște jucării nebăgate în seamă după trecerea sărbătorilor.

Războiul se terminase. Lungi convoaie de vagoane urmau alene mașini defectuoase cari se

opriau ceasuri întregi, prin stații pentru a li se face reparații.

Distanța Bacău-Iași am parcurs-o în cinci zile din cauza aglomerării de trenuri prin gările înșirate de-alungul Siretului. Strigătele de bucurie nu mai conteneau și privirile celor rămași la vetrele lor, ne urmăreau cu mulțumire.

La Iași, orașul patriarhal moldovenesc, orașul bisericilor cu ctitori domnești, după ce am înfruntat îndrăzneala hoardelor rusești bolșevizate și cari au fost învinse și asvârlite peste Prut, hotarul nedreptăței și al lăcomiei rusești, am trăit clipele înălțătoare ale entuziasmului național. Teritoriile românești, își cereau prin adunări naționale alipirea la vechiul regat.

Trupele franceze venite dela Salonic, înfrățite cu trupele eșite din tranșeele Mărășeștilor și făgașurile Oituzului, defilau laolaltă. Mulțimea adunată, Moldoveni și Munteni refugiați, jucau Hora Unirei în jurul Statuei lui Cuza, împreună cu Basarabeni, Bucovineni și Ardeleni.

Războiul realizase unitatea națională dorită secole dearândul. După 4 ani de urgie sangvinară cuvântul „Pace” fusese rostit. Evenimentele dovedeau că lumea civilizată strâns unită putea strivi ambițiunile de predominare ale unei rase. Viața părea din nou divină pentru acei cari înfruntaseră gloanțele ucigătoare în tranșee, sau, deslănțuirea bolilor de mizerie. Luptătorii Kaiserului cu spadele frânte înlocuiseră dealungul câmpiei de luptă drapelul național cu flamură albă a păcii, a recunoașterii ca învinși.

Saldații trufași ca și Generalii lor, cari ame-

nințaseră civilizația întreagă cu oțelul baionetelor și deslănțuirea brutalităților săvârșite în Belgia și Franța, își aplecau frunțile. Prin cuvântul „pace” se înțelegea din nou înfrățirea tuturor popoarelor pentru o strânsă colaborare în vederea unor prefaceri democratice în limita nouilor frontiere.

Uzinele cari turnaseră materialul mașinelor ucigătoare, trebuiau să fabrice uneltele de muncă ale lucrătorilor cari desbrăcați de uniforme aveau să se întoarcă la căminele părăsite. Biserici ruinate, sfinți stropiți cu sângele nevinovat al executaților, avea să adune din nou credincioșii.

Hegemonia acelor cari în loc de stăpânitori ajunseseră învinși, zdrobiți de asocierea popoarelor, cari le frânseseră tentacurilor lacome, avea să servească ca exemplu al lăcomiei acelor cari nutresc ura și idei de predominare.

Pacea adusese liniștea. Văzduhul nu mai era cutremurat de mugetul tunurilor ce răspândeau din obuze schije ucigătoare.

Dreptatea învingătorilor străbătea ținuturile martirizate și revendicate pe baza drepturilor etnice.

Speranțe noi își făceau loc în sufletele foștilor luptători. Liniștea se întindea bine făcătoare, cu toate că, peste Nistru vulcanul oligarhiei deghizată în roșu, erupea idei noi pe baze utopice.

Acei cari ne veniseră în Moldova ca aliați, însă, cu gândul ascuns de a rămâne stăpânitori, dezorganizați erau fugăriți și asvârliți peste Nis-

tru, care avea să rămână frontiera dintre creștinătate și satanismul marxist.

Refugiații se întorceau pe la casele lor cu teama de necunoscut. Nu știau ce vor mai găsi în urma puhoaielor vrășmașe ce se retrăseseră rușinate și învinse.

Șirul de vagoane transportau demobilizați și familii întregi. Moldova ospitalieră reținea pentru ea și prestigiul întregii națiuni, numai pe acei ce se odihneau în eroice morminte înșiruite în lunca Siretului și la poalele munților : „Vrancea și Oituz”.

Nume de olteni și munteni rămâneau scrise pe crucile ce înălbeau prin verdeața locurilor, în jurul bisericilor ca să fie cunoscute de generațiile viitoare.

Câștigasem prin sacrificiul eroilor dreptatea cauzei românești, în sufletul meu însă toate grozăviile războiului nu înlăturaseră suferința din trecut și remușcarea.

Ucisesem o ființă care îmi rănise sufletul și demnitatea. Pe front ucisesem pentru a-mi apăra țara... dar, totuși sufeream. Ajuns în București, orașul bucuriilor și durerilor mele, m'am simțit mai zdrobit, și atunci hotărât am pornit spre sfântul locaș.

Simțeam nevoia unei reculegeri sufletești. Zile și nopți dearândul am mers pe jos, cu nădejdea în suflet că alături de voi prin rugăciuni voi dobândi liniștea de care aveam nevoie“.

* * *

Bolnavul părea mai liniștit. Figura lui îmbujorată de febră îi dădea speranțe de însănătoșire.

Se sculă pe picioarele lui slăbite cari tremurau sub povara corpului. Se apropie de icoană, împreună mâinile ca pentru rugăciune și rosti: „Doamne! Te simt de mine cât mai aproape. Văd strălucirea ta în strălucirea razelor Soarelui. Am văzut sclipirea ochilor Tăi în fiecare picătură de rouă ce atârna ca un bob de cristal pe petalele florilor.

Am simțit în sufletul meu sfințenia puterii Tale ori de câte ori, am făcut bine acelor suferinzi și săraci, și am iertat pe acei ce-mi greșeau.

Mă simțeam în Biserica la fel ca în casa Ta. Glasul preoților ce propovăduesc credința, era pentru mine glasul Apostolilor Tăi. Doamne ajută-mi să mă înalț pe mine, prin dragoste și milă pentru aproapele meu.

Dacă viața mea și tot ce am greșit au căpătat iertarea ta, primește-mi sufletul meu într-o dihna veșnică”.

Chipul Dumnezeesc al icoanei din perete se luminează de o strălucire nouă.

Privirile bolnavului rătăceau parcă mai vii și învăluiau icoanele atârinate pe pereții chiliei, în timp ce călugărul se ruga în genunchi pentru iertarea tuturor păcatelor aceluia ce i se spovedise.

Bolnavul din clipă în clipă se stingea. Se pierdea în asfințitul vieții. Răsuflarea devenise întreruptă și un horcăit ușor o întretăia. În ochi purta o lumină nouă, necunoscută cu care cerceta veșnicia.

Glasul clopotelor plutea în văzduh. Cerul acoperit cu nori groși, se prăvăli cu tunete asu-

pra pământului. Copacii gemeau și crengile lor păreau împletite în fulgere.

O durere înfiptă în piept îi împiedeca respirația. Bătrânul chemă în ajutor pe stareț și pe ceilalți călugări.

Liniștea chiliei era întreruptă de șoaptele rugăciunilor rostite.

După primirea împărtășaniei, bolnavul își plimbă privirile asupra călugărilor. Își făcu semnul Crucii, gemu înăbușit își destinse întreg corpul, și câteva suspine porniră din pieptul în care viața se stingea cu încetul.

Chipu-i alb, avea pe el parcă zugrăvită fericirea. Buzele-i se împreunaseră ca într'un zâmbet.

Plecase fericit. Afară ropotul de ploaie se amesteca cu glasul jalnic al clopotelor, în timp ce miresele pădurilor îmbălsămau văzduhul.

În biserică se citea slujba înserării. Toaca răsuna tot mai repede și călugării se grăbeau cu fâlfâiri de veșminte de șiac.

CHIRIAȘUL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CHIRIAȘUL

Titul Nacian nu mai înțelegea nimic. Răsfoia un volum de nuvele și schițe împrumutat, căuta sufletului o mângâiere și nu o găsea. Gândurile îi fugeau înapoi spre casa unui prieten, fecior de bogătaş.

Văzuse atâtea lucruri minunate, încât, cămăruța în care locuia îi părea mai curând o chilie de călugăr decât locuința unui student.

Un garderob cu ușa stricată, invalid de un picior, își rezema bătrânețea într'un ungher.

O măsuță rotundă încărcată cu fotografii înrămate cu scoici de mare și tot felul de figurine de ipsos dintre cari predomina statueta lui Napoleon I cu 'n braț rupt din neglijența gazdei.

În perete, atârna o oglindă spartă într'un colț, pătată în rama căreia erau prinse cărți poștale ilustrate ce reprezentau porumbei cu cărți de vizită în cioc, perechi de îndrăgostiți sau, un Moș Crăciun cu barbă albă și cu obișnuita-i tolă cu jucării.

Un evantai lucrat din hârtie colorată făcea legătura între oglindă și tavanul acoperit de pânze de paianjen.

Nacian își plimba privirile cu atențiune asupra acestor prețioase obiecte strâns legate de amintirile gazdei și când întoarse capul spre ferestra care da în curte, ca la un apel făcut i se arăta lavoarul de lemn înghesuit într'un colț în apropierea patului de fier cu saltea și acoperit cu 'n macat roșu.

Trei scaune cu fundurile împletite în paie fuseseră aranjate cu grije pe covorul lucrat din cârpeturi colorate.

În peretele de lângă pat, fotografiile mărite ale gazdei și un covor ce reprezenta un crâmpei din pustiul Saharei cu nelipsitele-i cămile însoțite de beduini.

Frigul din cameră îi întrerupse cercetarea și îl hotărî să se mute cu paltonul pe umeri în apropierea sobei de tablă în care pe câțiva tăciuni aprinși două bucăți de lemne se tânguiau ca și crivățul năprasnic care purta fulgi de zăpadă prin văzduh și îi repezea apoi în geamuri.

Privea mirat spre stradă... Nu se zărea nici un trecător.

Viscolul era stăpân pe întreg orașul îmbrăcat într'o haină albă țesută în cristale de ghiață. Din când, în când, săniile ușoare despicau în zornăitul clopoștilor drumuri prin zăpadă.

Diferite planuri pentru viitor puseseră stăpânire pe gândurile eliberate o clipă de nevoi.

Se vedea un avocat cu renume și bine apreciat de clienți și de colegii din barou.

Procese mari, senzaționale, pledoarii remarcate de toate gazetele, onorarii, casă luxoasă ca a prietenului său, un automobil care să-l aștepte și servitori.

În lumea viselor create de aspirațiunile unui tânăr muncitor, ar fi ajuns și ministru de justiție dacă pașii proprietăresei care se auzea pe sală, nu l-ar fi reîntors la realitate.

Ingândurat, își aduse aminte că datora un rest la chirie. O bătae în ușă și gazda se arătă încruntată și făcută pe ceartă.

Incurcat de o vizită atât de neașteptată, încercă cu vorbe frumoase și cu rugăminți să obțină o nouă amânare.

Protestările proprietăresei deslănuțuite se întreceau cu șuerăturile crivățului.

— La mine nu este azil. Ți-am gătit camera cu cele mai luxoase lucruri și în schimb, nu-mi plătești chiria.

Să-ți cauți casă și să te muți. Chiriașul vecinei mele plătește pe două luni înainte, îi procură lemne, îi face rost de alimente și D-ta ?...

Ultimele vorbe fură urmate de zgomotul ușei trântite.

Să-și caute casă ! !... își reamintea de zilele când cutreerese prin cartierele mărginașe până ce își găsisese un adăpost.

Timpuri îndepărtate în legătură cu copilăria se desprindeau din amintirea lui. De multe ori își impunea voinței ca să uite totul.

În locul mulțumirilor cunoscute în anii copilăriei ar fi preferat să cunoască mizeriile vieții ca să nu mai aibă ce imputa destinului.

Viața este o luptă continuă și fiecare se trudește ca să răsbată, să-și croiască un drum spre mai bine.

Mulți cad învinși, alții se ridică punând stăpânire pe obstacolul rezistenței destinului. Prin

voință și încredere în tine însuți poți mări credința într'o reușită.

Copilăria îi fusese atât de fericită căci se născuse la adăpostul averii părințești.

Tatăl său, era ocrotitorul tuturor nevoiașilor și în toate ocaziunile îl sfătuia să aibă milă de acei săraci.

Au urmat însă vremuri grele. Moșia Cătu-neanca, luată în arendă din cauza anilor secetoși nu adusesese decât pagube.

Arenda mărită cu dobânzi de speculă, necinstea oamenilor de muncă, doborau un om cinstit. Din belșug, ajunseseră chiriași într'un cartier de muncitori, purtând cu ei puținul avut ce le mai rămăsese.

Nenorocirile și înfrângerea au sdruncinat sănătatea părinților cari au murit, lăsându-l la vârsta de 10 ani singur.

Un unchi, lacom și rău la suflet l-a luat în casa lui mai mult ca să-și însușească profitul unor sume de bani depuse la o bancă.

De câte ori, nu dormise pe timpul nopților de iarnă fără foc în sobă.

La masă mânca cu servitorii iar prin încălțăminte ruptă și învechită apa pătrundea, udându-i picioarele.

Uneori râvnea la norocul altor copii.

În sărbători îi vedea cu haine noi, cu brațele pline de jucării, în timp ce el, suporta o viață de câine căruia nu i se cere decât devotament dar care rămâne de multe ori uitat flămând în ploaie sau zăpadă.

În multe ocaziuni se simțea turburat și sfios. Se temea să nu supere pe cineva, să nu stâr-

nească ura rudelor sale pentru care ajunsese o povara de care voiau să scape.

Osteneala trupului unită cu turburarea morală îl slăbea pe zi ce trecea.

Căuta atunci când i se părea că desnădejdea vrea să-l învingă, să se îmbărbăteze să-și mărească credința în el.

Singura amintire care îi rămăsese era o bătrână ce locuia în casa unchiului său și care îl ajuta cu bani, îi da sfaturi știindu-l singur pe lume și marea încrederea în viitorul lui.

Cunoscând atâtea greutăți la terminarea cursului primar, se convinsese că numai prin învățatură se putea înălța din mizeriile care-l copleșeau.

La liceul internat unde s'a prezentat la examen a fost clasificat întâiul și toți profesorii îi arătau o dragoste părintească.

În clasa VI-a fusese luat de profesorul de matematici ca să locuiască la el.

Voia să-l pregătească în vederea carierei pe care o va îmbrățișa și în casa acestui binevoitor a cunoscut mila și dragostea.

Se vedea scăpat de nevoi și griji.

Era fericit și muncea cu mai multă râvnă. Voia să fie cât mai demn de grija profesorului său. Avea norocul să-și poată încorda voința în vederea unui scop.

Fatalitatea însă îl urmărea. Protectorul murind într'un accident petrecut la o vânătoare, se văzu iar singur lipsit de orice sprijin.

Student al Facultății de Drept, după multe intervenții căpătase un post în arhiva unui minister unde muncea de dimineață până seara

în fumul de țigare și în praful răscolit din dosare.

Primea un salariu mic și neîndestulător pentru a face față nevoilor. Se muta din casă în casă datorită diferitelor nemulțumiri.

O proprietăreasă îi fura lemnele, o alta rufăria. Din familia unui modest funcționar a trebuit să se mute, nefiind atent la privirile curtenitoare ale unei nepoate care îi aținea calea cu zâmbete provocatoare.

Intr'una din zile găsisse pe masă un trandafir...

Petalele frumos colorate și parfumul ce-l răspândea floarea în cameră, nu putea să-i înveselească sufletul umbrit de suferințe.

Acuma din nou pe timp de iarnă trebuia să-și caute o altă locuință...

Pe geamuri luceau mici stelute de gheață care se măreau, se împleteau cu alte săgeți de cristale ca într'o broderie de argint.

Colegii de facultate, plecaseră spre casele părintești în vederea sărbătorilor Crăciunului.

La sfârșitul orei de drept roman după ce îi urase profesorului în numele colegilor fu cuprins de o avalanșă de veselie a tuturor.

Pe străzi aglomerație și gospodine cu pachete în mâini urmate de hamali colindau prin magazine după târgueli.

Fiecare prieten întâlnit îi ura sărbători fericite.

Dar care putea să fie fericirea lui când... din salariul primit abia îi rămâne câțiva lei în buzunar pentru hrană.

Stăpânit de gânduri triste și cu sufletul îndu-

rerat nici n'a știut când s'a lăsat furat de un șir de oameni cari intrau într'o biserică.

Lumini aprinse și credincioși înțepeniți în fața icoanelor se rugau lui Dumnezeu.

Fiecare își spunea necazurile. Cu o sfântă reculegere a sufletului își împreună mâinile, așa cum i le împreuna mama în anii copilăriei, înălța privirile spre o icoană și din ochi îi porniră lacrimi de suferință.

Ii cerea lui Dumnezeu puterea de a învinge în viață mizeriile de tot felul.

Nu râvnea la bunurile altora, dar cerea dreptate și pentru truda muncii lui. Se temea să nu cadă învins.

Era atât de singur încât de multe ori se înduioșa de propriile lui suferințe.

Se desmetici ca dintr'un vis... Pe fundul cufărului, păstra o haină de blană rămasă dela mama lui. Copil, de multe ori îngenunchiase și își încredințase durerile acestei haine.

Indemnat de nevoi se hotărâ să o vândă unui evreu cumpărător de haine vechi, al cărui glas sinistru și prevestitor de necazuri, purtat de vânt ajungea până în camera lui.

Trist se îndreptă spre ușă... nehotărât se rezemase de perete. Înaintea ochilor ca prin vis îi apărea figura blândă a mamei și figura proprietăresei. Strigă evreul ce-și rotea privirile ca o pasăre de pradă dealungul străzii și care chemat apăru curând în ușă, îmbrăcat într'un palton soios, pe cap purtând o căciulă trasă peste urechi, la gât cu un șal murdar ce-i adăpostea barba roșcată și mustățile acoperite de țurțuri de ghiață.

Nacian îi întinse haina... evreul o cercetă cu priviri lacome și după ce o trecu dintr'o mână în alta, bănuie că tânărul avea nevoie mare de bani îi oferi un preț mic.

Se tocmiră timp îndelungat și cumpărătorul se jură de mai multe ori că va pierde toți banii, pentru el cumpărarea acestei haine nu înseamnă o bună afacere.

În cele din urmă, mai adăugă ceva la suma oferită. Înainte de a se despărți de haina atât de scumpă pentru el, descoperi în căptușeala pe care degetele noduroase ale evreului o cerceta amănunțit, un buzunar ascuns în care găsi într'o cutiuță o fotografie a mamei lui.

Scoase un strigăt de bucurie. Cu lacrimi în ochi îi înapoie negustorului banii. I se părea că întreaga clădire se transformase ca prin minune.

O lumină nouă i se strecurase în suflet. Era chipul mamei.

Sărută fotografia și o așeză pe masă. Era fericit că nu înstrăinase haina. Ovreiul supărat că pierduse o bună afacere după ce îi mai oferi un surplus de preț se furișe pe ușă bombănind și în locul lui se ivi proprietăreasa care se grăbi să lipească pe geam obișnuitul petic de hârtie pe care sta scris de o mână neîndemânică „De închiriat o cameră frumos mobilată”.

BCU Cluj Central University Library Cluj

MIRA

M I R A

Moș Dinu răchitașul rămăsese acasă cu nepotu-său Sandu un flăcăiandru ca de 15 ani.

Toți ceilalți plecaseră într'un sat vecin în vederea prășitului de pormub.

Faima de vânător a unchiașului ajunsese până prin cele mai îndepărtate sate ale județului.

Era renumit la prinderea de lupi și cunoștea tot felul de vicleșuguri pentru a atrage în capcane bine pregătite animalele sălbatice cari cutreerău pădurile.

Ochitor renumit, ori de câte ori apăsa pe trăgaci, vânatul era lovit în locul arătat de cătarea bine luată.

Pe Sandu îl pregătea de tânăr și de aceia îl lua cu el prin hățișurile pe cari nu le mai cercețase de mult timp.

Hotărât, luă arma din cuiul bătut în perete și cu o vargă acoperită la un capăt cu o șuviță de cârpă, se apucă să-i curețe țevile.

Își iubea arma cum își iubește țăranul plugul de arat.

Din câte primejdii nu-l scăpase bătrâna flintă pe care n'ar fi schimbat-o pentru nimica în

lume cu armele perfecționate cu care se făleau în atâtea ocaziuni vânătorești veniți dela orașe.

Alintând-o ca pe o prietenă credincioasă, moșneagul îi vorbea : „ce zici bătrânico mâncăm noi o friptură de iepure?... Hm ! mi-ai doborât un mistreț cu colți ca fierul plugului și lupi firoși dar un urechiat de vătui ?”.

Cu multă răbdare unse fiecare cocoș al armei, destupă cilindrele ca să poată fi acoperite de capse. Turnă apoi pulberea și o presă cu dopuri de hârtie.

Luă o umplutură de alice, făcu acelaș lucru, fixă capsele și pe înserate o porni cu nepotu-său la vânătoare în pădurea vulturului de pe malul Dunărei.

Barca pregătită, îi aștepta legată de o salcie pletoasă în dreptul cimitirului.

Scoaseră apa pătrunsă prin micile crăpături catifelate, aranjară lopețile în curele și se depărtară de mal lăsând în urmă satul cu luminile aprinse prin case ca niște scânteieri.

Flăcăul împlânta lopețile în undele bălței despicând drumuri prin apele ce murmurau în jurul cârmei de unde unchiașul conducea barca.

Adieri ușoare de vânt, aduceau din spre balta Mahârului crâmpeiu din cântecele pescarilor lipoveni ce vegheau în preajma cârligelor de prins pește.

Noaptea era senină ; stelele aprinse în negura înălțimilor, răspândeau lumini roșiatice.

Cârduri de pasări trezite de sgomotul lopeților se refugiau speriate spre păpuriș.

Câte un pește atras de liniștea nopței înota la suprafață ca o torpilă, sălta în svârcoliri pe

de-asupra undelor și se împlânta apoi din nou în adâncimi.

Moș Dinu tăcea... atâtea amintiri ale trecutului îi puseseră stăpânire pe suflet.

Pe un grind se înălțau vălvătăi de flăcări în jurul unui ceaun de mămăligă. Ciobanii dela stână își povesteau necazurile, iar unul dintre ei cânta la caval și cântul pierdut în liniștea iocurilor înduioșase pe bătrân. Flăcăul ofta tot mai des. Purta în suflet chipul blând și nevinovat al unei copilițe de aceeași vârstă cu el, pe care o zărise într'o Duminică la hora din sat. Își făcea atâtea planuri pentru viitor... O sguđitură îi anunță că se găsesc în apropierea malului spre care pornise.

Legară barca de un țaruș înfipt în pământ și o porniră pe un drumeag ce se pierdea printre copacii pădurei.

Florile presărate prin fânețe își spuneau numele prin parfumul lor răspândit în aerul răcoros al nopții umezită de picături de rouă pulverizate asupra întregii firi.

Luna își împrăștia razele asupra pădurei.

Ajunși la locul de pândă, moș Dinu își umplu luleaua cu tutun și după ce o aprinse cu o feștilă, se așeză pe un buștean pufuind cu priviri atente la cel mai mic sgomot.

Sandu întins pe un cojoc așternut peste iarba verde, privea nedumerit o casă păraginită ce se zărea în mijlocul unei poienițe, alături de o cruce de piatră.

Nedumerit întrerupse tăcerea întrebând pe pătrân :

— Bunicule ce gospodar a trăit pe vremuri în casa oropsită pe aceste locuri ?..

Bătrânul, care împuşcase un iepure, mulţumit că nu ochise greşit, îl învălui cu priviri vesele şi după ce îşi potrivi luleaua în colţul gurei, îi răspunse :

— Hei dragul moşului ! casa şi crucea aşa le-am pomenit şi eu.

Am să-ţi spun povestea ei, tot aşa cum mi-a spus-o şi mie un unchiaş atunci pe când eu aveam vârsta ta de acuma.

Tânărul se apropie mai mult de bunicul care îşi începu povestirea.

— Pădurea vulturului se spune că pe vremuri era cu mult mai mare. Dunărea îşi purta pe atuncea apele, mult mai departe de malul de acuma.

A rupt cu timpul, bucată cu bucată, până ce şi-a urzit după gustul ei ostrovul Camedinului dela vale de unde ne aflăm.

Stăpân al acestor locuri era un boer grec pripăşit prin ţara noastră despre care se spunea că era hrăpăreţ şi rău la suflet.

Batjocorea oamenii şi îşi bătea joc de datinile noastre moştenite din bătrâni. Pădurar îl avea se spune pe un român Dragomir Tunaru, un om hotărât şi drept la suflet care îşi făcuse casa ce o vezi. Singur la început, mai târziu cu nevasta lui, o femeie vrednică, îşi încropise pădurarul o frumoasă gospodărie.

O bubuitură întrerupse pentru a doua oară tăcerea pădurei. Un al doilea iepure lovit fu aşezat lângă primul.

Moșneagul după ce își încarcă arma începu povestirea de unde se oprise.

— Și cum îți spuneam... după un timp oarecare, le dăruise Dumnezeu o fată cuminte și frumoasă ca în povești, așa cum le doriți voi flăcăii.

După naștere însă, femeia se prăpădi și Dragomir și-a îngrijit singura copila.

Bătrânul se opri din povestit, ca și cum căuta să-și aducă mai bine aminte și apoi continuă.

— La 16 ani, ajunsese Mira, fata pădurarului mai frumoasă ca toate fetele din sat. Flăcăii se îmbrânceau Duminica la horă căutând care mai de care să se prindă lângă Mira.

Avea copila ochi de culoarea murelor iar fața ei păstra ceva din frăgezimea florilor din pădure.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Glumele fetelor nu le lua în seamă și se întorcea acasă liniștită alături de tatăl ei.

Flăcăii n'au întârziat s'o ceară de nevastă, dar ea nu voia să se mărite și cum sunt gurile rele din sat, tot felul de minciuni se urziseră pe seama ei. Necazurile însă cari ne urmăresc, căci sunt făcute pentru noi oamenii, se abătură și în casa pădurarului, care, lipsind într'o zi de acasă, în dreptul isvorului de unde-și umplea fata cofițele, se opri un cal înspumat și din șea sări jos un tânăr altfel îmbrăcat decum era îmbrăcați flăcăii din sat.

Se apropie răsând și-i ceru apă de băut. Copila îi întinse cofa și în timp ce sorbea privirile lui o învăluia cu dragoste.

De-atuncea, începuse a da mereu târcoale casei din pădure.

Băiat frumos, grecoteiul zăpăci capul fetei.

La început a căutat să ascundă rușinea păcatului săvârșit, dar când durerile facerei o încolțiră, mărturisi lui Dragomir întreg adevărul.

Amărât, pădurarul alergă în sat ca să aducă o moașă.

Moș Dinu își scutură luleaua oftă și după ce pătrunse cu priviri agere întunericul în cari se pierdeau copaci își reluă firul povestirei.

— Ce s'a întâmplat între pereții acestei case, nimeni n'a putut să afle, dar, a doua zi, s'vonul că fata a murit se răspândi în întreg satul.

Mira se otrăvise de rușine. Cu priviri încrunțate, Dragomir singur a dus-o până la groapă. Pe fruntea lui brăzdată de cute adânci se vedea întreaga frământare a sufletului.

Era românul necăjit și timp îndelungat a privit mormanul de pământ ce-i acoperea copilul.

Târziu, a căzut în genunche lângă crucea de lemn pe care a îmbrățișat-o ca și cum depunea un jurământ.

Amărât, s'a înapoiat acasă. Unii spuneau că ar fi înebunit, alții că l-ar fi văzut plângând pe malul apei.

Vești de tot felul se răspândeau prin sat, până în ziua în care adevărul celor ptrecute a eșit la iveală.

Ii venise chef boerului să facă o vânătoare de lupi și vulpi prin desișurile pădurei.

Pregătiri mari se făceau la curtea boerească. Alergau servitorii și bucătarii prin toate părțile. Se tăiau porci, se jumuleau curcani și se desfundau butoaie cu vin vechi ca pentru boerii cari soseau cu trăsurile dela gară.

Era o mare fierbere și în zorii zilei au pornit spre pădure cu câini de vânătoare și cu gonaci. Totul fusese aranjat de logofeții moșiei și vânătoreea mergea de minune.

Printre pușcași se găsea și Dragomir ca unul care cunoștea pădurea, tot așa cum își cunoștea și satul.

Până la nămiez căzuseră câțiva lupi, doi porci mistreți și mai mulți iepuri.

Sălbăticiunile știu în asemenea ocazii să se păzească de alicele vânătorilor.

Lupii mai ales, niciodată nu se retrag în spre lanțul vânătorilor, ci o iau pieziș încât scap de obicei cu viață.

Răsuna pădurea de strigătele oamenilor atunci când se svonise că feciorul boerului fusese lovit în piept de alicele unui cartuș. Cluj

De cine ? Nu se știa...

Sandu tresări speriat. Își apropie sumanul mai în jurul corpului căci vremea se răcorise și îl rugă pe bătrân să-i spună ce a mai urmat.

— L-au ridicat pe boeraș pe o targă de frunzar verde și l-au dus acasă.

În satul întreg se vorbea de răsbunarea pădurarului, dar, nimeni nu îndrăsnea să-l întrebe. După întâmplarea din pădure trecuseră câțiva ani. Se svonise că pădurarul fugise, și că trecuse în Bulgaria tocmai când niște pescari descoperiseră pe un dâmb de nisip corpul buhăit de apă al lui Dragomir.

Își terminase pe pământ răfuelile și de dorul fetei trecuse într'o altă lume.

Oamenii din sat l-au îngropat creștinește alături de Mira.

Deatuncea au trecut ani și casa pe care o vezi a rămas în părăsire.

Oamenii bătrâni îi spun povestea așa cum au aflat-o ca și mine și cum poate ai s'o spui și tu la rândul tău altora.

Sandu își șterse o lacrimă ce-i lucea în umbra genelor și întrebă de rostul crucei.

— Crucea arată locul în care și-a dat sufletul feciorul de venetic.

Bătrânul isprăvisese de vorbit. Din depărtare, se auzea frământarea valurilor întăritate de adierea vântului ce se resfira printre crengile stejrarilor.

Prin întuneric se furișau ca niște mici sclipiri licuricii urmăriți de privirile flăcăului care într'un târziu adormi gândind la Mira, în timp ce moș Dinu răchitașu își umplea pentru a doua oară luleaua cu tutun.

BIBL. UNIV. CLUJ

0355 15. 1. 1938

EXEMPLAR LEGAL